

Stenogrammid

XIII Riigikogu, I Istungjärk, täiskogu korraline istung

Esmaspäev, 01.06.2015, 15:00

Toimetatud

15:00 Istungi rakendamine

1. 15:27 Arupärimine Kaitseliidu ebapiisava rahastamise, ebamõistliku riigihanke ja lisajõu kasutamise reeglite kohta avaliku korra tagamisel (nr 6)

2. 16:31 Arupärimine Šveitsi pakutavate tankide vastuvõtmise kohta (nr 15)

3. 17:11 Vaba mikrofon

15:00 Istungi rakendamine

16:57 Esimees Eiki Nestor

Austatud Riigikogu, tere päevast! Alustame Riigikogu täiskogu I istungjärgu kaheksanda töönädala esmaspäevast istungit. Minu küsimus kõlab nii: kas kellelgi on üle anda eelnõusid või arupärimisi? Toomas Kivimägi, palun!

16:57 Toomas Kivimägi

Väga lugupeetud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Majanduskomisjoni nimel esitan Riigikogu menetlusse otsuse "Eesti Arengufondi nõukogu liikmete nimetamine" eelnõu. Eesti Arengufondi seaduse kohaselt nimetab Riigikogu majanduskomisjoni ettepanekul kokku viis arengufondi nõukogu liiget, neist kaks on Riigikogu liikmed ning kolm on üldsuse ja ettevõtluse esindajad. Kuna vahepeal toimus selline tore asi nagu Riigikogu valimised, siis see tähendab, et Riigikogu on saanud mandaadi nimetada uuesti kaks kandidaati arengufondi nõukogusse. Lisaks sellele lõpevad s.a 6. juunil ka kahe üldsuse ja ettevõtluse esindaja volitused arengufondi nõukogu liikmena. Sellest tulenevalt esitamegi seaduseelnõu. Aitäh!

16:57 Esimees Eiki Nestor

Mailis Reps, palun!

16:57 Mailis Reps

Lugupeetud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Tutvustan teile üleantavat Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu. Me tegeleme juba mitmes Riigikogu järjest väga positiivse teemaga, nimelt õpilasmaleva ja sellega, kuidas rohkem toetada neid noori, kes väga soovivad malevasse pääseda, aga jäävad järjekorra tõttu ukse taha. Ka sellel aastal on ootejärjekorras juba enam kui 400 noort inimest, kes väga sooviksid õpilasmalevakogemust saada. Pidevalt on vaja leida juurde ettevõtlikke inimesi, kes sooviksid neid noori töökogemuse võrra rikastada. Sellest tulenevalt on malevaga lähedalt seotud inimesed juba aastaid teinud ettepanekut, et üks võimalik toetusmehhanisme võiks olla töötasu sotsiaalmaksuvabastus. Ma loodan, et te kõik teate, lastele on nii või teisiti, vanemate kaudu ja meie otsuste tõttu, tagatud riiklik tervisekaitse. See maksuvabastus oleks ettevõtjatele igati meeldiv põhjus, miks neid noori eelistada. Eelmises Riigikogus me vestlesime sellel teemal nii suures saalis kui ka kultuurikomisjonis ja Vabariigi Valitsus otsustas selle idee teoks teha, kuid nelja aasta jooksul seda ei suudetud. Me tuletame meelde, et nüüd on uus valitsus ja võiks uuesti selle teema üles võtta. Malevasuvi on ukse ees. Aitäh!

16:57 Esimees Eiki Nestor

Martin Helme, palun!

16:58 Martin Helme

Austatud esimees! Lugupeetud kolleegid! Ma soovin Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni nimel anda üle arupärimise maaeluministrile. Nimelt teatas PRIA peadirektor Jaan Kallas 5. mail Riigikogu maaelukomisjonis, et PRIA toetuste väljamaksmise kord on muutunud või seda plaanitakse muuta. Ümberkorralduste tõttu hakatakse põllumeestele toetusi välja maksma mitte aasta lõpus, vaid järgmise aasta veebruarist aprillini. Sama väitis 25. mail maaelukomisjonis Põllumajandusministeeriumi esindaja Illar Lemetti. Seoses sellega palume maaeluministril vastata järgmistele küsimustele. Kas minister, kes vastutab PRIA tegevuse eest, kavatseb võtta kasutusele lisaabinõusid, et põllumajandustoetused saaksid välja makstud siiski aasta lõpul, mitte mitu kuud hiljem? Kuidas kavatseb minister põllumeestele kompenseerida toetuste väljamaksmise mitmekuulist hilinemist?

16:58 Esimees Eiki Nestor

Mihhail Stalnuhhin, palun!

16:58 Mihhail Stalnuhhin

Härra juhataja! Lugupeetud kolleegid! Kümne Riigikogu liikme nimel annan üle arupärimise siseminister Hanno Pevkurile. Arupärimise teema on bürokraatia reisidokumentide vormistamisel. Nimelt on lugu järgmine. Praegu elab maakeral üle 7 miljardi inimese. Enne meid on siin elanud veel 98 miljardit, nagu väidavad teadlased. Nii et kokku 105 miljardit ja meid kõiki ühendab üks asi – meie unikaalsus. Meil kõigil on erinevad sõrmejäljed. Viimase 150 aasta jooksul pole mitte keegi suutnud tõestada, et maailmas oleks kaks inimest, kelle sõrmejäljed langevad kokku. Tundub aga, et meie seadused kardavad, et midagi säärast võib siiski juhtuda. Kui te lähete reisidokumenti vormistama, siis teilt nõutakse sõrmejälgi. Te ütlete, et aga oot-oot-oot, 25 kuud tagasi te juba andsite oma sõrmejäljed ja need on andmebaasis olemas. Teile vastatakse, et jah, need on olemas, aga Eesti Vabariigi seaduste kohaselt on nii, et kui on möödunud üle kahe aasta viimasest sõrmejälgede andmisest, siis on inimene kohustatud neid veel kord andma. Ma ei saa aru, kas see on lihtsalt bürokraatia või meie juhtivad bürokraadid ehk valitsusliikmed kardavad, et selle kahe aastaga ma kasvasin endale uued sõrmed või sain uued sõrmejäljed. Tahaks siiski siseministriga rääkida sellest, kellele seda kõike vaja on.

16:58 Esimees Eiki Nestor

Olen juhatusel nimel vastu võtnud kaks seaduseelnõu ja kaks arupärimist. Nendega toimetab juhatus edasi kodu- ja töökorra seaduse alusel.

Enne kui me edasi läheme, on üks teade. Täna, pärast täiskogu istungi lõppu toimub siin istungisaalis pensionäride toetusrühma asutamiskoosolek, mille kokkukutsuja on Raivo Põldaru.

Palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohaloleku kontroll

Kohal on 87 Riigikogu liiget, puudub 14.

Austatud Riigikogu, järgmisena on meil vaja kinnitada nädala päevakord. Palun, Kadri Simson!

16:58 Kadri Simson

Keskerakonna fraktsiooni nimel teen ettepaneku arvata selle nädala kolmapäevasest päevakorrast välja teine päevakorrapunkt, Vabariigi Valitsuse algatatud sotsiaalmaksuseaduse, tulumaksuseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine, kuna tegemist on kobareelnõuga. Need seadused olid valitsuse kooskõlastusringil kolme eelnõuna: eraldi käsitleti sotsiaalmaksuseaduse, tulumaksuseaduse ja teiste seaduste muutmist, teiseks käsitleti eraldi käibemaksuseaduse muutmist ning kolmandaks käsitleti eraldi aktsiise. Mingil põhjusel on see kõik Riigikokku toodud kobareelnõuna, mis ei anna võimalust eelnõu normaalselt menetleda. See võtab võimaluse ka Riigikogu saalis neid küsimusi arutada, sest muudetakse korraga mitut seadust, teiste seas Eesti Haigekassa seadust, aga igal Riigikogu liikmel on võimalik esitada vaid kaks küsimust. Nii et ettepanek on see eelnõu päevakorrast välja arvata.

Lisaks juhin ma juhatusel tähelepanu rahanduskomisjoni otsusele, mille järgi, vaatamata sellele, et tegemist on väga mahuka eelnõuga, minnakse mööda Riigikogu kodukorras sätestatud põhimõttest, et peale esimest lugemist on muudatusettepanekute esitamiseks aega kümme tööpäeva. See aeg on lühendatud vaid kolmele tööpäevale. Ilmselgelt rikutakse siin mitut kokkulepitut põhimõtet: esitatud on

kobareelnõu, pole jäetud piisavalt aega muudatusettepanekute tegemiseks ja rahanduskomisjon arutas Eesti Haigekassa seadust, aga ei küsitud arvamust sellelt Riigikogu komisjonilt, kes peaks selle teemaga tegelema.

16:58 Esimees Eiki Nestor

Ettepanek on selge. Urve Tiidus, palun!

16:58 Urve Tiidus

Lugupeetav Riigikogu esimees, teatan teile, et Reformierakonna fraktsioon on vastu Kadri Simsoni ettepanekule see eelnõu päevakorrast välja võtta.

16:58 Esimees Eiki Nestor

Priit Toobal, palun!

16:58 Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud esimees! Ka minu küsimus puudutab kolmapäevase päevakorra punkti nr 2 ja kobareelnõude temaatikat. Riigikogu juhatus on oma otsusega kinnitanud Riigikogus menetletavate eelnõude normitehnika eeskirja, mille 2. peatüki "Seaduseelnõule esitatavad nõuded" § 2 lõige 1 ütleb järgmist: "Seaduseelnõu [...] koostatakse sama liiki ühiskonnasuhete õiguslikuks reguleerimiseks." See on siis eelnõule esitatav nõue. Kas te oskate istungi juhatajana ja Riigikogu esimehena öelda, kuidas on omavahel seotud näiteks tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmine ja majutusasutuste käibemaksu tõstmine?

16:58 Esimees Eiki Nestor

Aitäh! Riigikogu võtab vastu eelnõud, mille algatavad need, kellel on õigus seda teha. Seda, kas mingid eelnõud kuuluvad kokku või tuleb need lahti harutada, otsustab komisjon. Priit Toobal, palun!

16:58 Priit Toobal

Aitäh! Siiski on kodukorra kohaselt ka Riigikogu juhatusel õigus jätta parlamendile esitatud seaduseelnõud siin saalis algatamata ja neile juhtivkomisjonid määramata. Paraku on teie juhitud juhatus selle kobareelnõu menetlusse võtnud ja sellele juhtivkomisjoni määranud. Minu küsimus puudutabki juhtivkomisjoni määramist. Kas ka tulevikus on tavapärane, et rahanduskomisjon hakkab arutama näiteks tervishoiuteenuste korraldamise seadust ja Eesti Haigekassa seadust?

16:58 Esimees Eiki Nestor

Kui Riigikogu juhatus eelnõuga tutvudes leiab, et see on põhjendatud, siis võib seda eelnõu arutada iga Riigikogu komisjon. Tõsi, seda juhtub harva. Kadri Simson, palun!

16:58 Kadri Simson

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esimees! Seda eelnõu menetleti ka valitsuses suhteliselt kiirendatud korras. Näiteks ütles Eesti Tööandjate Keskliit, et nad ei olnud võimelised tegema muudatusettepanekuid või oma arvamust avaldama, sest neile anti selleks aega vaid neli tööpäeva. Nüüd tuli rahanduskomisjonist teie lauale ettepanek, et kümne tööpäeva asemel on muudatusettepanekute esitamise aeg kolm tööpäeva. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 99 ütleb, et te võite seda aega lühendada kolmele tööpäevale, kui on olemas põhjendus. Te ei ole seda lühendamist veel heaks kiitnud. Kas te olete valmis andma opositsioonile muudatusettepanekute tegemiseks ettenähtud normaalse aja ehk kümme tööpäeva?

16:58 Esimees Eiki Nestor

Hea Kadri Simson, see küsimus ei käinud päevakorra kinnitamise kohta. Riigikogu juhataja ei ole ennustaja. Mihhail Stalnuhhin, palun!

16:58 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra juhataja! Minu küsimus käib kohe kindlasti päevakorra kohta. Teemaks on kolmapäevane päevakorrapunkt nr 2. Tundub, et see Murphy seadus, mis ütleb, et minuti pikkus sõltub sellest, kummal pool tualettruumi ust sa seisad, on täiesti õige. Mälu järgi öeldes ei olegi nii palju aega möödas sellest, kui meie koos – Keskerakond ja sotsiaaldemokraadid – seisime siin selles saalis kobareelnõudele vastu ja rääkisime kõik enam-vähem sama juttu. Me viitasime tollal ühele ja samale tööeeskirjale, millest on ka praegu juttu olnud. Mis on sellest ajast alates muutunud? Kui mõni aasta tagasi oldi kobareelnõudele väga selgetel põhjustel vastu, siis mis on praeguseks muutunud?

16:58 Esimees Eiki Nestor

Ka see küsimus ei olnud kinnitatava päevakorra kohta. Priit Toobal, palun!

16:58 Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud esimees! Ma küsin endiselt kolmapäevase teise päevakorrapunkti kohta. Küsimus puudutab selgelt päevakorda. 29. mail s.a saatis Keskerakonna fraktsiooni esimees Kadri Simson teile kirja, kus ta palus teil juhtida Vabariigi Valitsuse tähelepanu sellele, et parlamenti rohkem kobareelnõusid ei saadetak. Kas te olete nimetatud kirjaga tutvunud ning kas te olete sel teemal Vabariigi Valitsusega suhelnud?

16:58 Esimees Eiki Nestor

Aitäh! Ma olen nimetatud kirjaga tutvunud, aga pidasin vajalikuks, et sellega tutvub ka Riigikogu juhatus täies koosseisus, kes teeb seda homme. Priit Toobal, palun!

16:58 Priit Toobal

Aitäh! Ma küsin ikka sama päevakorrapunkti kohta. Teie isiklikult ütlesite 2011. aastal, et valitsusest parlamenti saadetud kobareelnõud on tihti arusaamatult ja ebapraktiliselt koostatud ning toovad kaasa segadust ja ebapädeva menetluse komisjonides. Samuti olete öelnud, et valitsus üritab mugavuse huvides kokkuliidetud eelnõudega Riigikogust lihtsalt üle sõita. Kas te olete oma seisukohta kobareelnõude kohta parlamendi esimehena muutnud? Kolmapäevase päevakorra teise päevakorrapunkti all esimesel lugemisel olev Vabariigi Valitsuse algatatud sotsiaalmaksuseaduse, tulumaksuseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu on ilmselgelt kobareelnõu. Isegi pealkirjas ei kajastu kõik need seaduseelnõud, mis selle päevakorrapunkti raames menetlusele tulevad.

16:58 Esimees Eiki Nestor

Austatud küsija! Kui minu isiklikud seisukohad kajastuksid päevakorras, siis näeks päevakord ausalt öeldes hoopis teistsugune välja. Riigikogu juhatus peab lähtuma sellest, mis on algatatud ja mida komisjonid on esitanud. Kadri Simsoni ettepaneku on Reformierakonna fraktsioon tagasi lükanud ning kodu- ja töökorra seaduse kohaselt me seda arvesse ei võta. Mihhail Stalnuhhin, palun!

16:58 Mihhail Stalnuhhin

Minu küsimus puudutab selle nädala päevakorda. Kas te ei saaks meile jagada oma mõtteid sellel teemal, et kui see teist sõltuks, siis milline see päevakord võiks olla? Võib-olla koalitsioon võtab teid kuulda.

16:58 Esimees Eiki Nestor

Hea meelega jagan neid mõtteid siis, kui me oleme päevakorra kinnitanud. Austatud Riigikogu, panen hääletusele selle nädala päevakorra ... Kadri Simson, palun!

16:58 Kadri Simson

Aitäh! Ma palun enne hääletust kümme minutit vaheaega! Siis te saaksite selgitada ka oma koalitsioonikaaslastele, milline näeb välja see kobareelnõu, mis muudab väga erinevaid, omavahel otseses või mõttelises seoses mitteolevaid seadusi. Nii et palun kümme minutit vaheaega!

16:58 Esimees Eiki Nestor

Aitäh! Vaheaeg kümme minutit. Jätkame kell 15.27.
V a h e a e g

16:58 Esimees Eiki Nestor

Lugupeetud Riigikogu, panen hääletusele Riigikogu täiskogu I istungjärgu kaheksanda töönädala päevakorra. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Päevakorra kinnitamise poolt on 48 Riigikogu liiget, vastu on 37, erapooletuks ei jäänud keegi. Päevakord on kinnitatud.

1. 15:27 Arupärimine Kaitseliidu ebapiisava rahastamise, ebamõistliku riigihanke ja lisajõu kasutamise reeglite kohta avaliku korra tagamisel (nr 6)

16:57 Esimees Eiki Nestor

Alustame kinnitatud päevakorra kohaselt. Esimene päevakorrapunkt on Riigikogu liikmete Jaanus Karilaidi, Lauri Laasi, Märt Sultsi, Kadri Simsoni ja Enn Eesmaa esitatud arupärimine. Arupärijate nimel võtab sõna Jaanus Karilaid. Palun!

16:57 Jaanus Karilaid

Head kolleegid! 28. aprillil esitasid Keskerakonna fraktsiooni liikmed arupärimise kaitseminister Sven Mikserile Kaitseliidu ebapiisava rahastamise, ebamõistliku riigihanke ja lisajõu kasutamise reeglite kohta avaliku korra tagamisel. Iseenesest on väga positiivne, et see arupärimine tuleb vastamisele just praegu, sest nüüdseks on meil teada ka NATO sõjalise komitee kindrali Petr Paveli seisukoht, et Balti riike on võimalik hõivata kahe päevaga. Juba enne seda esines sel teemal Vabariigi President, kes rääkis selles kontekstis neljast tunnist.

Aga meie arupärimine keskendub kolmele probleemile. Praegu kuulub Kaitseliidu ja tema eriorganisatsioonide liikmeskonda rohkem kui 21 000 inimest ning sinna on järjest rohkem lisandumas uusi tublisid kodanikke. Samas, Kaitseliit kui organisatsioon ei suuda alarahastamisest tingituna piisavalt panustada kaitseliitlaste väljaõppesse, sest summa, mis jääb suuresti alla 8% kaitse-eelarvest, ei korva vajalikke kulutusi. Suheldes kaitseliitlastega, selgub, et peale kõige muu tuntakse teravalt puudust varustusest ja tõdetakse, et pahatihti ei ole võimalik uutele liikmetele eraldada isegi Kaitseliidu vormi. See on esimene probleem.

Teine probleem puudutab riigihanget telkmantlite ostmiseks. Kui me võrdleme neid telkmantleid Kaitseväe või Kaitseliidu vormidega, siis näeme, et nende maskeerimisomadused on palju kehvemad. Kolmas probleem puudutab 2016. aastal jõustuvaid korrakaitseseaduse muudatusi, mille alusel saab Vabariigi Valitsus presidendi nõusolekul anda loa kaasata Kaitseväe ja Kaitseliidu liikmeid avaliku korra tagamisse. Praktikas tekib siisugune vajadus aga ootamatult ning konflikti korral on peamine faktor kiirus. Muudatuste tegemisel jäi aga selgusetuks, kui kaua ametlik protseduur aega võtab ning kuidas see mõjutab olukorra lahendamist.

Sellest kõigest tulenevalt on meil kolm küsimust. Ootame kaitseministrielt nendele vastuseid. Aitäh!

16:57 Esimees Eiki Nestor

Arupärimisele tuleb vastata kaitseminister Sven Mikseril. Palun!

16:57 Kaitseminister Sven Mikser

Auväärt istungi juhataja! Head Riigikogu liikmed! Õnnitlen teid lastekaitsepäeva puhul ja ühtlasi Riigikogu istungi eduka rakendamise puhul! Keskerakonna fraktsiooni liikmed on mulle esitanud kolm küsimust. Mul on väga hea meel, et alustav Riigikogu on sedavõrd innukalt pööramas tähelepanu riigikaitseküsimustele. Eelmise Riigikogu viimase tööaasta jooksul kaitseministrile arupärimisi ei esitatud, nüüd on alustav Riigikogu neid esitanud juba kaks tükki. Ma leian, et selline huvi ülimalt olulise riigielu valdkonna vastu on väga kiiduväärne.

Aga nüüd küsimuste juurde. Esimene küsimus: "Kuidas on plaanis parandada Kaitseliidu rahastamist ja

kaaderkoosseisuga täiendamist ning millises ulatuses on plaanis tõsta Kaitseliidu eelarvet ja palgalist koosseisu tasemeni, mida nõuavad talle määratud ülesanded?" Alustan vastamist sellest, et Eesti sõjalise kaitse lahend on defineeritud Vabariigi Valitsuse kinnitatud dokumendiga, mis kannab pealkirja "Riigikaitse arengukava". Selle dokumendi kohaselt on Kaitseväge sõjaaja struktuuris ühtviisi tähtsad ja omavad rolli nii elukutseliste tegevvälastega, reservvälastega kui ka Kaitseliidu liikmetega mehitatud üksused. See on kokku üks tervik, millest iga osa täiendab teisi ja igaühe toimimine sõltub ülejäänute toimimisest. Kõik need sõjaaja struktuuriüksused, kaasa arvatud Kaitseliidu üksused, on kehtivate plaanide kohaselt 2022. aastaks täielikult relvastatud ja varustatud.

Eesti arendab sõjalist kaitset pikaajaliste, ohuhinnangutest ja sõjalisest nõuandest lähtuvate, samuti ressursiliselt realistlike plaanide alusel. Ma olen seisukohal, et sõjalist võimekust on vaid täielikult mehitatud, relvastatud, varustatud ja ka varudega tagatud üksusel. Sellest arusaamast lähtudes on meie esmases fookuses kiirreageerimisstruktuuri terviklik väljaarendamine. Täiesti arusaadavalt on Kaitseliit unikaalne vabatahtlikku kaitsetahet koondav organisatsioon. Sellesse kuulub ka väga palju inimesi, kes ei ole osa meie esmast sõjalist kaitset tagavast kiirreageerimisstruktuurist. Muu hulgas need inimesed, kes ametikohast tulenevalt peavad sõja korral jätkama tööd oma senisel, riigile kriitiliselt tähtsal ametikohal, näiteks Riigikogu liikmena või politseinikuna. Loomulikult väärtustatakse kõigi kaitseliitlaste panust ning püütakse maksimaalselt toetada nende vabatahtlikku riigikaitstes osalemise soovi, soetades väljaõppeks varustust, vorme ja muud vajalikku. Samas on ressursilistest piirangutest lähtudes esmases fookuses arusaadavalt just nimelt sõjaaja üksuste, sh Kaitseliidu sõjaaja üksuste täielik varustamine. Muu hulgas on tähelepanu all sellised varud, mis ei pruugi avalikkusele esmapilgul välja paista, kuid mille puudumine ei võimalda sõjaaja ülesandeid adekvaatselt täita, näiteks üksustele sõjaaja tarvis ettenähtud lahingumoon.

Kaitseliitu rahastatakse peaaesjalikult Kaitseministeeriumilt saadud sihtotstarbelise toetuse kaudu, mis sel aastal moodustab Kaitseliidu hinnangulistest tuludest enam kui 98%. See Kaitseliidule sihtotstarbeliselt eraldatav toetus on aastatega pidevalt suurenenud: 2011. aastal oli see summa 21,4 miljonit, aasta hiljem 25,5 miljonit, 2013. aastal 26,5 miljonit, eelmisel aastal 30,4 miljonit ja sel aastal on see 32,6 miljonit eurot. Selle toetuse eraldamise lepingus on fikseeritud Kaitseliidu ülesanded, muu hulgas Kaitseväge juhataja määratud mahus riigi sõjalise kaitsevõime ettevalmistamine, samuti Kaitseliidu liikmeskonna suurendamise, väljaõppe ja motivatsiooniga seotud tegevused. Peale selle eraldise finantseeritakse Kaitseväge ja Kaitseministeeriumi eelarvest veel Kaitseliidu hankeid, muu hulgas individuaalvarustuse ja üksuse varustuse hankeid, samuti taristuinvesteeringuid, näiteks lasketiirude arendamist. Samuti kantakse kaitseliitlaste Kaitseväge õppustel osalemisel tekkinud otsesed kulud. Seega võib täiesti kindlalt öelda, et Kaitseliiduga seotud tegevuste maht on enam kui 8% kaitse-eelarvest.

Loomulikult, rahalise mõõtme kõrval mängib olulist rolli ka inimvara. Kaitseväge tegevvälaste juurdekasvu tagamine on valitsemisalas viimastel aastatel olnud pideva tähelepanu all. Arusaadavalt tähendab piisav juurdekasv Kaitseliidus olevate tegevvälaste arvu suurendamise võimalust. Selle juurdekasvu realiseerimisse annavad panuse kõik valitsemisala asutused, kujundades selleks elukallidusega kaasaskäivat palgapoliitikat, väärtustades tegevvälase kutset, näiteks ka veteranipoliitika kaudu, samuti praktiseerides riigisisest rotatsiooni soodustavat paindlikku, õiglast ja jõukohast eluasemepoliitikat. Niipalju esimese küsimuse kohta.

Teine küsimus: "Millistel juhtudel kaitseminister isiklikult kontrollib ja nõuab selgitusi suuremate hangete nõuete, tingimuste ja otstarbekuse kohta ning millega selgitate, et riigikaitse eelarvet ei kasutata alati otstarbekalt?" Hangetel on sõjalise kaitse mudeli elluviimisel üpriski kandev roll. Kaitsealased hanked defineeritakse põhimõttelistest võimearenduslikest kokkulepetest, st riigikaitse arengukavast tulenevat analüüsi ja eeltööd silmas pidades, konkreetseteks hankeprogrammideks. Need projektid kinnitab kaitseminister ajaliselt, ressursiliselt ja nõuete osas keskpika ehk nelja-aastast perioodi hõlmava arengukava raames. Igale hankele eelneb põhjalik analüüs, koostatakse hangitava varustuse ja relvastuselemendi spetsiifilised nõuded. Selle eeltöö teevad tavaliselt ära Kaitseväge parimad eksperdid, vajaduse korral kaasatakse väliseksperthe ja spetsialiste väljastpoolt Kaitseväge. Suurvõimete arendamist puudutavad põhimõttelised valikud, näiteks konkreetsete relvaplatvormide suhtes, tehakse loomulikult ministeeriumi juhtkonna tasemel, aga ka seal võetakse alati arvesse Kaitseväge juhataja sõjalist nõuannet. Samuti otsustatakse ministeeriumi juhtkonna tasemel ja Kaitseväge juhataja sõjalist nõuannet arvesse võttes planeeritust erinevaks kujuneda võivate hangete ja taristuobjektide edasine käsitlemine ja menetlemine. Ka regulaarsed ülevaated hankeplaanide

elluviimisest on ministri ja ministeeriumi juhtkonna tööruutiini täiesti tavapärane osa. Hangitavate relvastus- ja varustuselementide aastases nomenklatuuris on tugevalt üle tuhande nimetuse. Kindlasti ei ole ei otstarbekas ega ka realistlik ministri tasemel sekkuda väga lihtsate hangete tegemisse. Nii et ministri ja ministeeriumi juhtkonna ülesanne on tegelda eelkõige suurte, põhimõteteliste, rahvusvaheliste ja poliitilise dimensiooniga hankevalikutega. Igati mõistlik on igapäevaseimate ja rutiinsemate hangete tehniline ettevalmistamine ja korraldamine jätta sobivale eksperttasemele. See tase võib hangete puhul olla erinev.

Riigikaitselehandi üle saab poliitilisel tasemel pidada kindlasti pikka ja põnevat debatti, aga ma ei saa nõustuda väitega, et Vabariigi Valitsuse kinnitatud arengukava elluviimisel on Kaitseministeeriumis ressursside kasutus olnud ebaefektiivne. Kaitseministeeriumi nagu ka kõigi teiste riigiasutuste valitsemisala allub välisele auditeerimisele. Mingeid märkimisväärsed või regulaarseid vajakajäämisi ei ole Riigikontrolli auditites mulle teadaolevalt välja toodud.

Kolmas küsimus: "Kui rahuajal peaks tekkima vajadus kaasata avaliku korra kaitses Kaitseliitu või Kaitseväge, siis milline ajaline ressurss on ametlikuks protseduuriks plaanitud ning palun tooge välja argumendid, kas Teie arvates on see piisav, ning kuidas toimib taoline ametlik protsess nädalavahetustel ja riigipühadel?" Alustada tuleb sellest, et Kaitseväge või Kaitseliidu rahuajal avaliku korra tagamisse kaasamist reguleerib hädalukorra seadus. Välja on toodud neli peamist juhtu. Esiteks, liikluse korraldamine eriolukorra ajal ja turvalisuse tagamine eriolukorra piirkonnas. Teiseks, järgmiste karistusseadustiku paragrahvides nimetatud kuritegude ennetamine või tõkestamine: terrorikuritegu, § 237; riigi- või kohaliku omavalitsuse ametiruumi tungimine, § 240; rahvusvaheliselt kaitstud isiku elule ja tervisele suunatud rünne, § 246; diplomaatilist puutumatust omavale maa-alale, hoonesse või ruumi tungimine, § 248. Kolmandaks, suure rünnakuriskiga objekti kahjustamise ärahoidmine või tõkestamine. Neljandaks, riigipiiri ületamise ajutine piiramine või peatamine riigipiiri seaduse §-s 17 nimetatud juhtudel.

Ettepaneku Kaitseväge või Kaitseliidu kaasamiseks teeb Vabariigi Valitsusele valdkonna eest vastutav minister ja see tuleb ka kooskõlastada valdkonna eest vastutava ministriga, kelleks on kaitseminister. Nimetatud punktides langetatud otsused kasutada nende ülesannete täitmiseks Kaitseväge või Kaitseliitu teeb Vabariigi Valitsus Vabariigi Presidendi nõusolekul ja oma korraldusega. Kaitseväge või Kaitseliidu kaasamiseks rahuajal avaliku korra tagamisse ei ole määratud ka konkreetset ajalist kriteeriumi, kui kiiresti see ametlik kooskõlastusprotsess tuleb läbi teha. Kindlasti sõltub see igast konkreetsest üksikolukorrast, aga eelkõige on oluline, et valdkonna eest vastutav minister teeks kooskõlastatult Vabariigi Valitsusele ettepaneku ja see ettepanek laekuks õigel ajal. Ma usun, et otsuste langetamise kiirus sõltub siis juba valitsuse võimekusest neid otsuseid langetada.

Riigi strateegilisel juhtkonnal on olemas operatiivsed ja turvalised infoedastamiskanalid. Sellega on tehniliselt tagatud vajalik reageerimiskiirus kõigi kiireloomuliste otsuste langetamiseks. Kaitseväel ja Kaitseliidul on rahuajal teatud operatiivvalmidus, et reageerida näiteks avaliku korra tagamisega seotud ülesannete täitmisele piisava kiirusega. Kirjeldatud juhtudel ei ole nädalavahetustel või riigipühadel kindlasti määravat tähtsust, kuna tegevväelasi saab käsu korras otsekohe teenistusse kutsuda.

Kaitseliitlaste puhul on nädalavahetused pigem soodustav asjaolu, sest just siis toimubki kaitseliitlaste põhiline väljaõpe.

Niipalju vastuseks esitatud kolmele küsimusele. Olen hea meelega valmis vastama lisaküsimustele.

16:57 Esimees Eiki Nestor

Küsimused ministrile. Liina Kersna, palun!

16:58 Liina Kersna

Aitäh! Hea minister! Alles hiljuti lõppes suurõppus "Siil", kus osalesid kaitseliitlased koos ajateenijate, reservväelaste, tegevväelaste ja meie liitlaste üksustega. Mida selle õppuse järeldused ütlevad meile Kaitseliidu rahastamise kohta? Kas need viitavad kuidagi alarahastatusele või said kõik oma ülesannetega hästi hakkama?

16:58 Kaitseminister Sven Mikser

Esmase tagasiside ja kõige värskemate analüüside põhjal võib öelda, et suurõppus "Siil" näitas, et meie tegevväelased, reservväelased ja ka kaitseliitlased olid oma ülesannete kõrgusel. Selle õppuse põhiline või, ütleme, keskne ülesanne oli katsetada meie Kaitseväge üksuste formeerimise ja mobiliseerimise

võimet ning saada selle kohta tagasisidet. Aga kindlasti võib sellest õppusest teha ka selliseid järeldusi, mis eeldavad tulevikus tegutsemist, et muuta protseduure ja Kaitseväe tegevust nii mobiliseerimisel kui ka reaalselt sõjaaja ülesannete täitmisel veelgi paremaks.

Konkreetselt Kaitseliidu rahastamise kohta see õppus küll mingisugust kriitilist tagasisidet ei andnud. On selge, et me tegutseme piiratud ressursside tingimustes. Kaitseväge, Kaitseliidu ja teiste Kaitseministeeriumi valitsemisala struktuuride ja asutuste rahalised ressursid panevad oma piirid, samal ajal on Kaitseliidu rahastamist alati planeeritud väga tihedas koostöös Kaitseliidu, Kaitseväge ja Kaitseministeeriumi vahel. Näiteks leidsid selle aasta Kaitseministeeriumi haldusala eelarvet planeerides Kaitseliidu soovid täies mahus arvestamist. Nagu ma ka ütlesin, ei piirdu Kaitseliidu osa Kaitseministeeriumi valitsemisala eelarves kaugeltki mitte ainult sihtotstarbelise eraldisega, kuna näiteks varustushankeid korraldab Kaitseväge või Kaitseministeerium ja need ei ole osa sellest sihtotstarbelisest eraldisest. Kindlasti on tegevusi, mida oleks võimalik veelgi paremini teha, kui oleks lisaressursse, aga see 2% SKT-st, mida me kasutame riigi sõjalise kaitsevõime loomiseks ja arendamiseks, on piiratud suurus. Iga lisaerandis, mis ühte või teise kohta tehakse, tuleb kindlasti millegi arvel. Nii et ma arvan, et meie otsus kõige kõrgemalt prioriseerida sõjaaja üksuste loomist, varustamist ning varudega tagamist on õige. See puudutab ühtviisi nii Kaitseväge kui ka Kaitseliidu üksusi ja nii tegeväelastega kui ka reservistidega mehitatud üksusi.

16:58 Esimees Eiki Nestor

Jaanus Karilaid, palun!

16:58 Jaanus Karilaid

Aitäh, juhataja! Täna ka vastuste eest! Viis aastat tagasi vastuvõetud riigikaitse strateegia punktid 39 ja 50 käsivad arendada sissitegevust ja organiseerida vastupanuliikumist sõja korral vastase hõivatud territooriumil. Siiani on kaitsejõududes puudunud ametlik väljaõpe selleks ja ettevalmistav tegevus selle jaoks. Erandiks on vaid üksikud väeüksused, kuid see pole piisav. Millal hakatakse täitma seda olulist osa riigikaitse strateegiast?

16:58 Kaitseminister Sven Mikser

Aitäh! Kõik Kaitseministeeriumi valitsemisala tegevused, taristuinvesteeringud, varustuse ja relvastuse hanked ja ka väljaõpe toimuvad poliitiliste planeerimisdokumentide ja alama astme planeerimisdokumentide alusel. Kõigi nende eesmärk on arendada välja kaitseväge, mis on terviklikult välja õpetatud, mehitatud, varustatud ja varudega tagatud. Kaitseliidul on selles tegevuses mitmeid ülesandeid. Nagu öeldud, Kaitseliidul on ülesandeid, mis seonduvad otseselt riigi sõjalise kaitsmisega, sh maakaitselised ülesanded, näiteks ka ülesanded, mis seonduvad Kaitseliidu lahingugruppide tegevusega. Kõik need ülesanded, mis on seotud riigi sõjalise kaitsmisega, on ja peavadki olema tagatud ressursside ja plaanidega.

16:58 Esimees Eiki Nestor

Martin Helme, palun!

16:58 Martin Helme

Aitäh, lugupeetud spiiker! Lugupeetud härra minister! Te mainisite, et aastases hangete nomenklatuuris on üle tuhande nimetuse ja minister kõigi nendega ei tegele. Loomulikult ei peagi ta seda tegema. Eelmisel aastal hankis Eesti endale soomukeid. Neid oli natuke üle 40 ja kogu selle asja hind oli üle 100 miljoni euro, kui mul on summa õigesti mees. Samal ajal ostis ka Soome endale tanke. Ta sai neid meist veidi enam kui kaks korda rohkem ehk 100 tanki ja maksis 200 miljonit eurot. Niisiis, tank oli soomlastele odavam kui meile soomuk. Kas te olite selle hankega isiklikult seotud? Kas te oskate seletada, miks läksid need soomukid meile palju kallimaks maksma kui soomlastele tankid?

16:58 Kaitseminister Sven Mikser

Aitäh! Soomlaste hangitavate tankide tehnilise seisukorra ja nende elutsükli tulevaste kulude kõiki peeni detaile ma kindlasti ei valda. Aga võib öelda, et Eesti Kaitseväge hanked on korraldatud meie pikaajaliste hankeplaanide alusel, kus ka soomusmanöövervõime arendamine on ette nähtud etapiviisi, liikudes n-ö

kergemalt raskemale. Kui sa oled oma plaanide järgi läinud hankima jalaväe lahingumasinaid ning planeerinud selle lahingumasinatega varustatud üksuse oma sõjalise kaitse struktuuri, siis käigupealt ümber orienteeruda mõnele teisele varustuselemendile lihtsalt sellepärast, et kuuldavasti on seda odavamalt saada, ei pruugi olla iseäranis mõistlik. Ma arvan, et see ei ole peaaegu mitte kunagi mõistlik. Kindlasti sõltub relvastusartiklite hind sellest – kui me räägime kasutatud tehnikast –, milline on järelturu olukord ning kui vanad ja kui heas tehnilises seisukorras need varustus- või relvastuselemendid on. Arvestada tuleb ka nende kasutamiskulusid, järelejäänud elukaare pikkust ja regulaarset iga-aastast hooldusvajadust.

Nii et ei saa öelda, et kui näiteks Soome tankihanke ostuhinna kogusumma on marginaalselt suurem kui meie soomukite või jalaväe lahingumasinatega hankel, siis on soomlastel ilmtingimata parem hange või et meie hange on halb või halvasti ette valmistatud. Tegemist on pikaajaliselt planeeritud hankega ja väga hea relvasüsteemiga, kui me räägime jalaväe lahingumasinast CV90. See on märkimisväärselt heas seisundis varustuselement, just nimelt see relvasüsteem, mida me oleme planeerinud hankida. Võrreldes n-ö kartuleid kartulitega ja apelsine apelsinidega, võime öelda, et võrreldes sama klassi relvasüsteemide, nende saadavust ja hinda turul, on need CV90-d hangitud Eestile märkimisväärselt soodsatel tingimustel. Ajakirjanduslik ažiotaaz selliste asjade ümber on kindlasti võimalik ja mõnikord paratamatu, aga selleks, et mõista ühe või teise tehingu headust või hangitava relvastuse n-ö elutsükli hinda, tuleb kaevata pisut sügavamale.

16:58 Esimees Eiki Nestor

Märt Sults, palun!

16:58 Märt Sults

Aitäh, auväärt esimees! Auväärt minister! Mina kui eruohvitser olin väga ebameeldivalt üllatunud, kui NATO kindral ütles, et Baltimaade hõivamiseks läheks vaid neli päeva, ja meie auväärt president Ilves ütles, et Eesti hõivamiseks läheks neli tundi. Minu kunagised oletused ja hirmuunenäod said väga aktsepteeritud kohtades nagu kinnitust. Ma tahan küsida, mis võimekusest ja mis asjast te üldse räägite, kui teil ei ole laiapõhjalist Kaitsealiitu, kui teil ei ole sissisõda ja kui teil on olemas neli soomusautot, üks tank ja üks hävituslennuk. Kelle vastu te sõdida kavatsete?

16:58 Kaitseminister Sven Mikser

Aitäh! Esiteks, auväärt Riigikogu liige, ma arvan, et selline teie-meie-jaotus on siin täiesti ebakohane. Ma loodan, et me oleme mis tahes Eestit puudutavas konfliktis ühel poolel. Ma väga loodan seda. Ka teie käsutuses olev ülevaade, milline on Eesti Kaitseväe relvastus ja varustus, on pisut ebatäpne.

Kui tõsisemaks minna, siis, loomulikult, sellistes hinnangutes, mida te ajakirjandusest loete, olgu siis NATO sõjalise komitee uue esimehe või ka Eesti Vabariigi presidendi sõnu, on teatud hulk sellist ajakirjanduslikku, ma ütleksin, metafoori. Kindlasti ei ole Eesti ega ka meie lõunanaabrid hõivatavad või vallutatavad mõne päeva või tunniga. Kaitseplaneerimise puhul on väga mitmeid parameetreid, mida tuleb arvesse võtta: eelhoiatusaeg, situatsiooniteadlikkus, mis võimaldab eelhoiatusaega pikendada, meie oma esmase reageerimise ja esmase kaitse võime. Kindlasti ka see, milline on meie valmidus kaitsta Eestit koos liitlastega, st meie kui vastuvõtva riigi toetusvõime. Ka see, millised on meie liitlaste, ütleme, NATO kui kollektiivkaitse organisatsiooni kaitseplaanid ning kuidas need plaanid on tagatud konkreetsete üksustega ja konkreetse sõjalise võimekusega.

On selge, et kõik kaitseplaanid lähtuvad ohuhinnangutest. Ohuhinnanguid koostades tuleb loomulikult arvesse võtta nii potentsiaalse vastase poliitilist tahet meid sõjaliselt ohustada kui ka tema käsutuses olevat reaalselt võimekust, sh selle siirmise kiirust. Eesti on omaenda kaitset planeerides lähtunud reaalsetest ohustsenaariumidest. Pärast Venemaa Ukraina-vastase agressiooni algust pisut enam kui aasta tagasi on ka meie liitlased saanud palju teadlikumaks sellest, kellega on meie idanaabri puhul tegu ja mida tuleb teha selleks, et olla paremini valmis mis tahes provokatiivseid või agressiivseid samme ennetama ja tõrjuma. Oluline osa selles on liitlaste alalisel kohalolekul Eesti pinnal, millel on tugev heidutav funktsioon, aga mis kindlasti võimaldab ka reaalse ohustsenaariumi realiseerudes asuda palju kiiremini Eestit ühiselt kaitsma. Juba mainitud kaitseplaanid, samuti ühisõppused, lähtuvad reaalsetest kollektiivkaitselistest stsenaariumidest, mida te olete võinud, kui te olete piisavalt tähelepanelikult jälginud, viimase aasta jooksul näha tunduvalt regulaarsemalt ja suuremas mahus kui pika aja jooksul varem.

16:58 Esimees Eiki Nestor

Jaanus Marrandi, palun!

16:58 Jaanus Marrandi

Täna! Lugupeetav härra minister! Arupärimine on Riigikogu selline töövorm, kus on tavaliselt sees teatud opositsiooniline pinge, sest midagi on justkui korrast ära. Ma annan teile nüüd võimaluse rääkida, kuidas siis ikkagi on plaanis lähiajal arendada Kaitseliidu varustust ja taristut.

16:58 Kaitseminister Sven Mikser

Kaitseliidu varustust ja taristut arendatakse pidevalt. Nagu öeldud, Kaitseliidu n-ö sihtotstarbelise eraldise kasutamine räägitakse väga põhjalikult läbi nii Kaitseliidu ja Kaitseväe vahel kui ka Kaitseministeeriumi planeerijate osalusel. Riigikaitse arengukava kohaselt peaks kõigi sõjaaja üksuste varustatus ja varudega tagatus olema 2022. aastaks 100%-line. See puudutab, nagu ma ütlesin, Kaitseliidu üksusi, aga loomulikult Kaitseväe nii tegevväelaste kui ka reservistidega mehitatud üksusi. Jätkub maakaitseks ettenähtud üksuste väljaõpetamine. Kõik Kaitseväe sõjaaja struktuuri kuuluvad maakaitseüksused varustatakse täielikult oluliste isikuvarustuse elementidega, nagu öövaatlusseadmed ja kuulivestid. Lisaks väljaõppeks vajalikule laskemoonale tagatakse kõigi laskemoonaliikide varud ettenähtud või kokkulepitud tasemel. Maakaitsestruktuurile antakse senisest oluliselt parem tankitõrjevõimekus. Nagu te ilmselt teate, on meil käimas kolmanda põlvkonna tankitõrjesüsteemi Javelin hange, mida peale Kaitseväe hakkavad kasutama ka Kaitseliidu sõjaaja struktuuriüksused. Kaitseliidu väljaõppe toetamiseks ehitatakse välja kolm uut lasketiiru. Nii nagu õige mitme aasta jooksul varem, nähakse igaks aastaks Kaitseliidule ette kolme miljoni euro ulatuses investeeringuvahendeid malevate taristu parandamiseks. Ma ei ütleks, et need tegevused on midagi uut või täiesti ennekuulmatut, aga selline teadlik, plaanikohane ja hästi struktureeritud tegevus Kaitseliidu arendamiseks on väga suur prioriteet ja sellisena see ka jätkub.

16:58 Esimees Eiki Nestor

Madis Milling, palun!

16:58 Madis Milling

Suur tänu, härra juhataja! Austatud härra minister! Veel mõni aeg tagasi oli Kaitseväes ja Kaitseliidus käibel selline must huumor, et peale seda, kui mõni varustuselement purunes või järjekordne Lõuna-Ameerika päritolu paukpadrun keeldus kuulipildujas töötamast, öeldi: "Kaitseliitlane, arvesta, et sinu varustuse ja relvastuse on tarninud vähempakkumise võitja." Milline on teie isiklik seisukoht, kas mõningaid olulisi kaitsevajadusega seotud kaupu, olgu selleks näiteks laskemoon, võiks soetada seadust muutes ka hankeväliselt, lähtudes kvaliteedist, mitte alati eelkõige hinnast?

16:58 Kaitseminister Sven Mikser

Aitäh! Sellest, kas hangetele peaks olema võimalik paindlikumalt läheneda ja kas madalam hind peaks olema ainuke kriteerium, on näiteks riigihangete seaduse kontekstis räägitud aastaid. Samas on selge, et hankeid tehes peab olema maandatud kõikvõimalike muude riskide, sh korruptsiooniriski võimalus. Kaitseotstarbelisi hankeid tehes rakendatakse tihti mitmeid ebatraditsioonilisi protseduure, muu hulgas põhjusel, et suuremate hangete puhul hangib riik tihtipeale riigilt, mitte n-ö vabalt turult. Aga kindlasti, kui riigikaitseliste, olgu siis väljaõppeks või ka sõjaaja tegevuste jaoks hangitava relvastuse või moona kehv kvaliteet kujutab endast näiteks ohtu kaitseväelaste tervisele, elule või ka sõjaaja ülesannete täitmise võimele, siis need aspektid peaksid olema juba hanketingimustes kajastust leidnud. On selge, et kaitseotstarbelist varustust, relvastust ja laskemoona hankides seatakse teatud miinimumnõuded, alles mille ületamisel on pakkujaile võimalik üldse kvalifitseeruda. Need miinimumnõuded peaksid olema igal juhul piisavad selleks, et teie kirjeldatud juhtumeid vältida ja välistada. Kui kunagi on olnud teistmoodi, siis see vajab kindlasti korrigeerimist. Aga ma ei julge praegu küll öelda, et selleks on ilmtingimata vaja seadust muuta.

16:58 Esimees Eiki Nestor

Mart Helme, palun!

16:58 Mart Helme

Aitäh, härra esimees! Härra minister! Ma usun, et siin saalis ei ole kellelgi kahtlust, et me oleme konfliktiolukorras ikka ühel poolel. Aga oluline on, et kõik ühel poolel olijad oleksid ka kohal. Siit minu küsimus. Kui "Siili" ajal pidi 7000 meest oma plaanid ümber tegema ja kordusõppusele tulema, otsustasite teie võtta puhkuse. Kas te ei arva, et see oli nende meeste suhtes ülekohtune ja neile võib-olla isegi solvav ning demonstreerib teie puudulikku vastutustunnet teie kureeritava valdkonna ees?

16:58 Kaitseminister Sven Mikser

Aitäh küsimuse eest! Ei arva. Ma olin aasta jooksul väga tihedalt seotud "Siili" planeerimisega ja loomulikult olen ma pärast õppuse edukat toimumist otseselt vastutav selle eest, et kõik järeldused saaksid tehtud ja vajalikud muudatused täies mahus ellu viidud. Tegelikult väljendasid ka õppuse juhid, Kaitseväe juhataja ja tema asetäitja, pigem heameelt, et mitte liiga paljud poliitikud ei kippunud ennast kaamera ees kaitseväelaste vahel eksponeerima sel ajal, kui kaitseväelastel olid õppusel käsil praktilised tegevused. Minul oma ametikohast lähtuvalt ei olnud õppuse n-ö kuumas faasis olulist rolli. Ma külastasin õppust koos teiste valitsusliikmete ja parlamendiliikmetega selleks ettenähtud ajal ja kohas. Aga arvata, et minu roll kaitseministrina sellel õppusel sellega piirdus, oleks ebakohane.

16:58 Esimees Eiki Nestor

Kodu- ja töökorra seadus lubab arupärimise arutelul esitada ühe küsimuse. Henn Põlluaas, palun!

16:58 Henn Põlluaas

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Kaitseliit on vabatahtlik riigikaitseorganisatsioon. See püsib ja toimib just nimelt vabatahtlike initsiatiivil, nende aktiivsuse põhjal ja osavõtul. Kahju, et te ise ei ole kaitseliitlane, siis te teaksite, et selle aktiivsuse ja vabatahtlikkuse kõige suurem lämmataja on bürokraatia. Mida aasta edasi, seda rohkem mattuvad Kaitseliit ja kaitseliitlased bürokraatia alla. Täiesti selge on, et see pärsib kaitseliitlaste aktiivsust. Kas te näete selle probleemi lahendamiseks ette meetmeid ja kui näete, siis milliseid?

16:58 Kaitseminister Sven Mikser

Aitäh! Kindlasti on igasuguses riigikaitse tegevuses oluline roll n-ö töö paberitega, olgu need siis kaardid või planeerimisdokumendid. Kui mis tahes olulist riigielu valdkonda lämmatatakse, nagu te kirjeldasite, mingisuguse üleliigse bürokraatiaga, siis tuleb sellega kindlasti võidelda. Kui Kaitseliit pöördub ministeeriumi poole sooviga vaadata üle Kaitseliidu tegevuse aruandlus või lihtsustada planeerimisdokumente, siis kindlasti oleme sellelaadsetele ettepanekutele igati avatud. Teie küsimus oli erakordselt kõrge abstraktsusastmega. Kui te viitasite konkreetsetele bürokraatlikele takistustele, mis takistavad Kaitseliitu täitmast oma ülesandeid, olgu siis vaba kaitsetahte edendamisel ja arendamisel või ka kaitseliitlaste sõjalise valmiduse hoidmisel või väljaõppe korraldamisel, siis kindlasti olen ma sellise tagasiside eest erakordselt tänulik ja me võtame selle täie tõsidusega töösse. Kui võimalik, siis me neid bürokraatlikke tõkkeid ja takistusi vähendame. Aga on loomulik, et riigikaitstes, sh Kaitseliidu tegevuses, ei sõltu kõik mitte üksnes väljaõppest maastikul või, ütleme, vahetust valmisolekust lahinguväljal võidelda. Oluline koht on planeerimisel, tagasisidestamisel, analüüsimisel, järelduste tegemisel, protseduuride arendamisel ja parendamisel. Päriselt ei pääse bürokraatiast kindlasti riigi üheski valdkonnas, ka mitte riigikaitstes.

16:58 Esimees Eiki Nestor

Tarmo Tamm, palun!

16:58 Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja! Lugupeetud kaitseminister! Küsin sellise küsimuse. Aasta või kaks tagasi te seisite sama koha peal ja rääkisite Riigikogu saalile, kui vajalik oleks kaitsekulutusi vähendada, selleks et lapsetoetusi tõsta. Kas te nüüd kaitseministrina olete oma seisukohti oluliselt muutnud ja arvate, et see 2% SKT-st on Eesti riigile ikka vajalik? Kas te olete aja jooksul muutunud?

16:58 Kaitseminister Sven Mikser

Aitäh! Ma kindlasti ei rääkinud siin saali ees seda ei aasta tagasi ega ka kaks aastat tagasi. Kindlasti kuluks ära täpne viide. Ma ei ole kunagi rääkinud vajadusest kaitsekulutusi vähendada, selleks et tõsta lapsetoetusi. Ma olen alati toetanud mõtet, et lapsetoetusi tuleks tõsta ja sellekohased seaduseelnõud – tõsi, see on küll aja jooksul muutunud – on viimase aasta jooksul saanud siin saalis enamuse toetushääled, erinevalt paljudest varasematest aastatest. Aga kaitsekulutuste vähendamist ma kindlasti ei toeta ega ole toetanud. Te viitate ilmselt ühele eelarve arutelule, mis toimus siin juba neli aastat tagasi, kui menetleti 2012. aasta riigieelarvet. Siis soovis minu erakond kaitsekulutusi suurendada tõepoolest pisut mõõdukamas tempos kui toonane valitsus. Aga kaitsekulutuste suurendamise tempo ja kaitsekulutuste vähendamise soov on küll radikaalselt erinevad asjad.

16:58 Esimees Eiki Nestor

Krista Aru, palun!

16:58 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Hea minister! Rõõm oli kuulda, et Kaitseliidu eelarve on aasta-aastalt kasvanud, sest Kaitseliitu vajab meie riik, vajame meie kõik ja vajab edasine Eesti elu. Kas ja kuivõrd olete mõelnud ja planeerinud Kaitseliidu eelarve kaudu ka noorkotkaste ja kodutütarde kasvatamist ja ülalpidamist? Teiseks, kas Kaitseliitu koondunud teadmised on kaasatud ka näiteks Kaitseministeeriumi teadus- ja arendustöö planeerimisse?

16:58 Kaitseminister Sven Mikser

Aitäh! Kaitseliit, nii nagu ka kõik teised avalik-õiguslikud organisatsioonid, loomulikult planeerib oma eelarve põhjalikult kõigi tegevuste kaupa. Nii et Kaitseliidu eelarves on lahti kirjutatud, läbi arutatud, kooskõlastatud ja heaks kiidetud need tegevused, mis puudutavad riigi sõjalist kaitset, kaitseliitlaste väljaõpet, maakaitset ning Kaitseliidu organisatsioonide Naiskodukaitse, Noored Kotkad ja Kodutütred tegevust. Nagu öeldud, kui me räägime eelarve mõttes prioriseerimisest, siis nii nagu kogu haldusala puhul, nii ka Kaitseliidu puhul me keskendume esimeses järgus sellele, mis puudutab riigi sõjaaja kaitsevõime loomist ja arendamist. Aga see ei tähenda, et me kuidagi alatähtsustaksime neid tegevusi, mis on seotud kaitsetahte hoidmise ja kasvatamisega, sh Kaitseliidu noorteorganisatsioonide tööd. Need on kindlasti riigile tervikuna erakorralise tähenduse ja tähtsusega. Mis puudutab seda, kas kaitseliitlasi on spetsiifiliselt kaasatud riigikaitse teadus- ja arendustegevuse planeerimisse, siis ma hea meelega hangin selle info ja toimetan teie kätte. Kui me räägime Kaitseliidu ametikohtadest, siis need on mehitatud kaitseväelastega. Need ei ole selles mõttes kuidagi lahus Kaitseväest tervikuna. Aga ma olen kindel, et Kaitseliidu vabatahtlikud, kes tegutsevad näiteks kaitsetööstuse valdkonnas, on sedakaudu kaasatud ka Kaitseväe teadus- ja arendustegevuse planeerimisse. Konkreetsema infoga aga tulen ma veel teie juurde tagasi.

16:58 Esimees Eiki Nestor

Raivo Põldaru, palun!

16:59 Raivo Põldaru

Aitäh, härra esimees! Lugupeetud minister! Teades ja tundes hooneid, mida kasutab Kaitseliit Jõgeval, on mul kahtlus, et need summad, mis läksid Kaitseliidu uue hoone ehitamiseks, oleks olnud kasulikum kasutada võib-olla hoopis Kaitseliidu muude probleemide lahendamiseks.

16:59 Kaitseminister Sven Mikser

Aitäh! Ma saan aru, et tegemist pole mitte niivõrd küsimusega, kuivõrd kahtlusega. Kindlasti fikseerime selle mure ja kui on mingeid probleeme selle konkreetse objekti ehitamisel, siis püüame need välja selgitada. Teie küsimusest küll ei tulenenud, milliste muude tegevuste jaoks te seda raha oleksite pigem kasutada soovinud. Aga kui on tegemist ebaotstarbeka ressursikasutusega, siis kindlasti peaksid selle selgeks tegema organisatsiooni enda sisekontrollimehhanismid ning kui mitte need, siis on võimalik ka

väliselt auditeerida ja selgitada, kas on midagi väärkasutatud. Samas peaksid kõik kahtlustused olema kindlasti põhjendatud ja põhistatud. Kui teil on mingisuguseid lisamaterjale, andmeid, mis võiksid mind selle teie tõstatatud kahtlustuse klaarimisel aidata, siis oleksin ma nende eest väga tänulik.

16:59 Esimees Eiki Nestor

Külliki Kübarsepp, palun!

16:59 Külliki Kübarsepp

Aitäh, juhataja! Hea minister! Olen ise küll kogenud seda, et näiteks rakmed me enam-vähem leiame ja vormid ka, aga kiivreid pähe ei ole panna, sest need on kas hallitanud või täiesti puudulikud. Aga Ukraina sündmuste ja Kohvri loo tõttu on Kaitseliidu liikmeskond kahekordselt suurenenud. Kuid üks suur probleem, mida ette heidetakse, on see, et ei ole instruktoreid, kes neid inimesi välja koolitaks. Ainult varustusest ei piisa, on vaja ka osata selle varustusega midagi peale hakata. Kuidas te instruktorite palgafondi suhtute?

16:59 Kaitseminister Sven Mikser

Aitäh! Nagu ma arupärijate esitatud küsimustele vastates juba ütlesin, meie eesmärk on kogu Kaitseväge, sh Kaitseliidu personalipoliitikas keskenduda nii konkurentsivõimelisele palgale kui ka muudele tagatistele ja kaitseväelase ametikoha üldise väärtustamise meetmetele. Kindlasti võivad aegadel, kui organisatsiooni liikmeskond kasvab tavapärasest kiiremas tempos, muutuda nii selle kasvava struktuuri varustamine kui ka muud tegevused keerulisemaks. Aga kindlasti võin teile lubada, et Kaitseministeerium teeb kõik endast sõltuva. On selge, et mis puudutab tegevväelaste ametikohti ka Kaitseliidus, siis me opereerime jällegi piiratud ja piiritletud ressursidega. Üks asi on see, kui palju me jääme alla Kaitseväge kui terviku värbamisesmärgidele ja millistes osades, kas see puudutab tegevväelaste ametikohti ning ka allohvitseride ja ohvitseride ametikohti. Aga üldiselt toimub Kaitseväge sees rotatsioon. Kui inimesed saadetakse näiteks tööle rahvusvahelistesse staapidesse või Kaitseliitu, siis nende võrra on Kaitseväes inimressurssi vähem. Inimressursi planeerimine on üks tervik. Me Kaitseliidu vajadusi loomulikult prioriseerime, aga kindlasti on asju, mida annab tulevikus paremini teha.

16:59 Esimees Eiki Nestor

Andres Metsoja, palun!

16:59 Andres Metsoja

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Härra minister! Vaimsus ja varustus on mõlemad Eesti kaitsmisel väga olulised. Minu küsimus on pigem vaimuse poole pealt. Pärnumaal Toris on Eesti sõjameeste mälestuskirik. Minu küsimus on läbi aegade olnud, kas Eesti kaitsevaldkonna eelarves peaks olema ette nähtud sellisele pühakojale, kus mälestatakse meie sangareid, vääriline toetus, et seda kohta väärilt üleval pidada.

16:59 Kaitseminister Sven Mikser

Aitäh! Olles päris pikka aega olnud ka parlamendiliige, mäletan, et just Pärnumaa saadikute ühendus oli ajal, kui Tori Eesti sõjameeste mälestuskirikut alles taastati ja taas üles ehitati, Riigikogus väga jõuline survegrupp, tänu kellele seda teemat mitme riigieelarve menetlemisel tõsiselt arvestati. Mis puudutab kaitse-eelarvet, siis Kaitseministeeriumi eelarves on terve hulk tegevusi, mis seonduvad Eesti sõjaajaloo tundmisega ning Eesti eest võidelnute mälestuse jäädvustamise ja väärtustamisega. Ma arvan, et on üsna mõistlik see lähenemine, mida Kaitseministeerium on viimastel aastatel järjest juurutanud, et sellised tegevused, mis otseselt ei seonu sõjalise kaitsevõime arendamisega, antakse vastutada Kaitseministeeriumi haldusala muudele struktuuridele, näiteks sõjamuuseumile või teatud puhkudel Kaitseressursside Ametile. Suuremalt jaolt kureerib ja koordineerib seda, mis puudutab just nimelt sõjaajalugu ning Eesti eest võidelnute mälestuse jäädvustamist, samuti kõike seda, mis seondub näiteks monumentide ja muuseumidega, sõjamuuseum. Kas selleks eraldatavad ressursid on piisavad? Kindlasti võiks seda nagu kõike muudki olla rohkem. Vaatamata sellele, et meie omariikluse ajalugu ei ole väga pikk, on meie ajalugu, sh sõjaajalugu, päris pikk ja kirev. Neid, kes on Eesti eest võidelnud ja kaotanud oma elu või saanud vigastada, on olnud aegade jooksul palju. Kõigi nende mälestus väärrib

kindlasti jäädvustamist.

Kui me räägime kaitse-eelarvest, sõjalise kaitse eelarvest ja 2%-st SKT-st, siis kindlasti ei hakka need summad kunagi endas sisaldama kõike seda, mis on kaudselt seotud laiapindse riigikaitsega. Riigikaitse on tunduvalt laiem mõiste kui sõjaline kaitse. Aga kui me hakkame püüdma mahutada seda kõike selle 2% sisse, siis kahtlemata kannatab selle all jällegi sõjalise kaitsevõime loomine. Ma vaimselt ja moraalselt igati toetan seda mõtet, et Eesti sõjameeste mälestuskirik Toris on Eestile oluline ja vajab kindlasti ressursse. Ei olegi esmatähtis, kas need ressursid tulevad peamiselt Kaitseministeeriumi, Kultuuriministeeriumi või mõne muu valitsusasutuse haldusalast. Kindlasti on siin oma koht ka vabal tahtel ja mittetulunduslikul tegevusel. Kindlasti on see tähtis. Aga sellega, et Kaitseministeeriumi osa on olnud siin liiga väike, ei kiirustaks ma nõustuma.

16:59 Esimees Eiki Nestor

Valeri Korb, palun!

16:59 Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud härra kaitseminister! Siin saalis oli täna juba juttu sellest, et 7000 inimest, kaitseliitlast, osalesid õppusel. Need inimesed läksid õppusele ajal, kui oleks olnud vaja tööd teha, eriti maal, põllumajanduses. Kuid inimestele on vaja maksta. Minu küsimus ongi selle kohta. Kas kaitseminister võib täna rahulikult öelda, et kõik need inimesed, kes käisid õppusel, said oma raha kätte ja riik pole kellelegi võlgu?

16:59 Kaitseminister Sven Mikser

Eestis on niimoodi, et meie kaitsevägi on valdavas osas reservvägi. Seda reservi ei mobiliseerita mitte ainult kriisi või sõja korral, vaid inimesi on vaja kutsuda reservõppekogunemistele ja õppustele ka rahuajal. Reservistide omapära ongi see, et rahuajal on neil oma tsiviiltöö teha. See on töö, mille eest saadavast palgast nad peavad iseennast ja oma peret ülal. Meil on aastaid olnud ka reservõppekogunemiste tasustamise süsteem. Ei saa öelda, et see oleks just ülearu helde, aga siiski päris arvestatava osa reservistide puhul see kompensatsioon, see tasu, mida nad saavad reservõppekogunemisel osalemise eest, on tegelikult suurem kui nende tsiviilametikoal saadav tasu. Tõsi, paljudel jääb see õppekogunemisel osalemise eest saadav tasu alla tsiviiltöö eest saadavale. Arusaadavalt on inimesel, kes on võtnud endale kohustusi, kellel on pere, ebameeldiv kaotada sissetulekut sel ajal, kui ta teenib reservistina Eesti riiki.

Me sõlmisime mõni aeg tagasi kahe suurema tööandjate organisatsiooniga kolmepoolse kokkuleppe, mille kohaselt ka tööandjad üritavad anda oma parima panuse Eesti riigikaitsele ja võimaluse korral tagavad töötasu säilimise. Riik omalt poolt üritab mitmesuguste meetmetega tulla jälle vastu tööandjate muredele, kes peavad saatma oma töötajad reservistidena õppekogunemisele. Uus ametisse astunud valitsuskoalitsioon on oma koalitsioonileppes võtnud kohustuse üle vaadata õppekogunemisel osalemise tasustamise süsteem. Meil oli päris tõsine vaidlus, kas uus süsteem peaks olema mõnes mõttes analoogiline vanemahüvitisega ja võtma arvesse ainult reservisti tsiviileluse saadavat töötasu. Samas leidsime, et selline diferentseerimine ei oleks mõistlik ega õiglane, sest võib juhtuda, et inimene, kes tsiviilametis töötab juhtival kohal ja saab väga kõrget palka, on Kaitseväge sõjaaja struktuuris oluliselt väiksemat vastutust nõudval ametikoal kui teine inimene, kelle tsiviilamet ja selle eest saadav tasu on võib-olla tagasihoidlikud. Seetõttu võtab loodav süsteem arvesse nii inimese tava sissetulekut kui ka sõjaaja ametikohta. Praegu on veel pisut vara öelda, milline see tasakaalupunkt edaspidi täpselt on, aga kindlasti on meie eesmärk see, et võimalikult paljud reservistid tunneksid ennast motiveerituna õppekogunemisel osalema, mitte ei püüaks reservõppekogunemisest kõrvale hoida põhjusel, et nende majanduslik toimetulek võiks seeläbi kuidagi kannatada.

16:59 Esimees Eiki Nestor

Johannes Kert, palun!

16:59 Johannes Kert

Palju tänu! Härra minister! Kaitseliit ja Kaitseliidu-taolised organisatsioonid on iseloomulikud väikeriikidele. Kui me oleksime varustatud selliste ressurssidega, nagu on suurriikidel, siis meil

Kaitseliitu tõenäoliselt polekski vaja. Kaitseliidu juhtimine on võib-olla lausa kunst, mille eesmärk on suunata ja tuua esile initsiatiivi ning fookustada seda lahendamist vajavatesse valdkondadesse. Mul ei ole mitte niivõrd küsimus, kuivõrd ettepanek. Praegu, ajal, kui me näeme Ukraina sündmusi, on väga oluline kiiresti hankida kuuliveste, killuveste ja mitmeid muid varustuselemente. Kas oleks võimalik selliselt korraldada, et vabatahtlikud ostaksid neid ise ja riik kompenseeriks mingisuguse sobiva protsendi sellest summast?

16:59 Esimees Eiki Nestor

Nüüd on küsimus esitatud, aeg on ammu läbi. Aitäh!

16:59 Kaitseminister Sven Mikser

Kui me räägime sõjaaja kaitsevarustuse hangetest, siis neid ei saa panna väga suures mahus sõltuvusse erasikute annetustest või valmidusest oma raha sinna alla panna. Samal ajal ma loomulikult arvan, et Eesti inimeste kaitsetahe on väga suur. Nad saavad seda tahet realiseerida, võttes osa vabatahtlikust riigikaitsest, olgu siis osaledes Kaitseliidus või muul moel, aga peamiselt loomulikult Kaitseliidus. Samas tuleks meil kindlasti soodustada inimeste ja ettevõtjate soovi väljendada oma kaitsetahet ja kaitsevalmidust, panustades riigikaitsele reaalselt raha. Seda ei tuleks tõrjuda, vaid võiks pigem soodustada. Ettepanekud selle kohta on väärt seda, et nad põhjalikult läbi töötada.

16:59 Esimees Eiki Nestor

Uno Kaskpeit, palun!

16:59 Uno Kaskpeit

Härra juhataja! Härra minister! Härra Karilaid esitas enne küsimuse sissiüksuste väljaõpetamise kohta Kaitseliidus. Juba aastaid on see kohustus tegelikult olnud Kaitseliidul, kuid ma ütlesin, et võib-olla 80%-s malevatest see asi ei toimi. Ei ole lihtsalt inimesi, kes teisi välja õpetaksid. See ülesanne oli enne piirivalvel ja kui piirivalve endisel kujul ära kaotati, siis lihtsalt pandi see ülesanne Kaitseliidule, ilma et oleks selleks ressursse antud. Teiseks, Kaitseliit ei olegi võimeline sellise asjaga tegelema. Minul on soovitus ministrile. Kõigepealt tuleks endale selgeks teha, mis asi on sissiüksus, milleks see on loodud ja milline seltskond seal peab olema. Võib-olla te siis võtate kätte ja kaotate Kaitseliidu selle ülesande ära.

16:59 Kaitseminister Sven Mikser

Aitäh! Kõik head soovitused me pöörame kindlasti täitmisele. Aga ma võin teile öelda, et kui me räägime erioperatsioonivõime arendamisest, sh Kaitseliidus, siis see on üks asi, mis meil töötab päris hästi. Meil on päris mitmeid asju, mis vajavad parandamist ja ülevaatamist. Loomulikult vajavad perioodilist ülevaatamist kõik planeerimis- ja alusdokumendid, kaasa arvatud poliitilised alusdokumendid. Aga erioperatsioonivõime arendamine on Eesti Kaitseväge üks prioriteetseid suundi ja ka Kaitseliidus on see töö päris tugevatel jalgadel.

16:59 Esimees Eiki Nestor

Viktor Vassiljev, palun!

16:59 Viktor Vassiljev

Aitäh, härra Riigikogu juhataja! Austatud härra minister! Ma sain teie jutust aru, et Kaitseliidu ülalpidamine ja relvastamine on piisavalt pingeline ülesanne, selleks tuleb kaasata mittetulundustegevust, annetusi ja mida iganes. Riigil on raske ülal pidada ka pensionäre ja tervishoidu ning isegi Riigikogu. Aga kui aastal 2013 vahetati välja piirivalve relvastus, siis ligi tuhat Makarovi püstolit ja ma ei tea, millisel hulgal Kalašnikovi automaate läks väidetavalt veskisse. Ma küll ei kujuta ette, mida tehti laskemoonaga, seda ju veskisse ega ahju ikkagi ei viska. Aga kas ei olnud see ressursside raiskamine, seda enam, et varasematel aegadel on ka politsei Makarovi püstoleid välja vahetatud? Ega need halvad relvad ei ole. Miks ei võinud neid jagada Kaitseliidule? Ma saan aru, et Kaitseväge relvad peavad klappima NATO omadega. Aga miks ei saanud neid Kaitseliidule välja jagada?

16:59 Kaitseminister Sven Mikser

Aitäh! Kui te järgmise arupärimise arutelul esitate sellesama küsimuse konkreetsemalt, siis ma kindlasti suudan teile detailsemalt vastata. Aga on selge, et relvastus, sh käsitulirelvad, vananevad nii füüsiliselt kui ka moraalselt. Kaitseväge relvastuse ja varustuse väljavahetamine on tegelikult rutiinne perioodiline protsess. See, mida tehakse varustusest väljaarvatavate relvastuselementidega, on igal konkreetsel juhul erinev. Sellest veskisse saatmise metafoorist ei saanud ma võib-olla päris täpselt aru.

Väljaarvatud varustusega on võimalik käituda erineval moel. Päris mitmel puhul on meil tõepoolest tehtud ka seda, et Kaitseväge varustusest väljaarvatavad asjad on antud üle Kaitseleidule. Samal ajal on mul erakordselt hea meel, et me üha rohkem hangime Kaitseleidule uut või kasutatud relvastust koos Kaitseväge hangetega, hankides Kaitseleidu üksustele samalaadset ja samatüübilist relvastust. Ma arvan, et see on äärmiselt positiivne. Samal ajal on selge, et Kaitseväel on relvi, mida pärast mahakandmist ei ole mõistlik ega võimalik anda Kaitseleidu käsutusse. Mõningal juhul oleme annetanud sellist relvastust oma koostööpartneritele, näiteks viimase aasta jooksul Ameerika Ühendriikide kaudu kurdi võitlejatele, kes võitlevad ISIL-i vastu Lähis-Idas. Kui relvastus on põhimõtteliselt kasutatav, aga see ei sobi meie Kaitseväele või Kaitseleidule või ei ole seda vajalik ega mõistlik seal kasutada, siis on ka see üks võimalus seda kasulikult rakendada. Aga kui teil on küsimus konkreetset mingite elementide kohta, miks üks või teine asi on relvastusest välja arvatud või miks seda ei ole antud näiteks Kaitseleidu käsutusse või kas Kaitseleiti üleüldse seda vajaks, siis see vajab kindlasti eraldi käsitlemist.

16:59 Esimees Eiki Nestor

Aitäh, kaitseminister! Avan läbirääkimised. Kõnesoove ei ole, lõpetan selle arupärimise käsitlemise.

2. 16:31 Arupärimine Šveitsi pakutavate tankide vastuvõtmise kohta (nr 15)

16:57 Esimees Eiki Nestor

Järgmise arupärimise on esitanud Riigikogu liikmed Mart Helme, Uno Kaskpeit, Henn Põlluaas, Martin Helme, Arno Sild, Raivo Põldaru ja Jaak Madison. Arupärijate nimel, palun, Mart Helme!

16:57 Mart Helme

Lugupeetud esimees! Head kolleegid! Austatud minister! Aastapäevad tagasi informeeriti Šveitsi-Balti Kaubanduskoja vahendusel mõningaid meie Kaitseministeeriumi ametnikke sellest, et Šveitsi Konföderatsiooni armeel võib üle jääda kuni sada tanki. Oodatakse meie initsiatiivi, et arutada, kas meil on neid vaja ja kas neid oleks võimalik Eesti Vabariigile tarnida. Vahepeal on olukord muutunud ja eriti seoses julgeolekuolukorra drastilise muutumisega on nüüd ka Šveitsi positsioon teine. Esitasin Šveitsi suursaatkonnale Riias arupärimise, mille peale sain nädalavahetusel informatsiooni, et praeguseks on otsustatud nimetatud soomustehnika anda tagasi tootjafirmale Saksamaal, kes eeldatavasti annab need tankid omakorda üle *Bundeswehr*-ile. Seega, kuna meie poolt ei tulnud initsiatiivi, et teha asi ametlikuks, siis on see rong läinud. Kuid julgeolekuolukord on muutunud ka meil. Siit meie fraktsiooni kaks küsimust lugupeetud ministrile. Kas te olete pingestunud julgeolekuolukorra tõttu kaalunud Kaitseväge arengukava ümber tegemist ja soomusmanöövervõime loomist juba sellel ja järgmisel aastal, et mitte oodata aastani 2022, nagu praegune arengukava ette näeb? Teiseks, kui valitsus ei saa Šveitsist soodustingimustel raskesoomustehnikat, siis milliste summade eest ja kellelt ostes plaanitakse koalitsioonilepingus ettenähtud soomusmanöövervõime loomine teoks teha? Aitäh!

16:57 Esimees Eiki Nestor

Arupärimisele vastab kaitseminister Sven Mikser. Palun!

16:57 Kaitseminister Sven Mikser

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Head arupärijad! Võin teile kinnitada, et Šveitsi Konföderatsioon ei ole esitanud mingit pakkumist lahingutankide üleandmiseks või ka müümiseks Eesti Vabariigile. Kaitsevarustuse ja relvadega tegelevad rahvusvahelisel turul aktiivselt eraettevõtted, ka üksikisikud, kes vahendavad teiste riikide relvastusest vananenud, mahakantud või mahakandmisele kuuluvat kaitseotstarbelist varustust. Ma usun, et kindlasti võib ka teie kui riigikaitsekomisjoni aseesimehe poole pöörduda inimesi, kes esindavad kedagi, väidavad, et esindavad kedagi, või arvavad,

et esindavad kedagi, ja esitada mitmesuguseid põnevaid pakkumisi. Ma võin senisele kogemusele tuginedes täiesti vastutustundlikult kinnitada, et sellised pakkumised ei pruugi alati olla ratsionaalsed, terviklikud ega ka kulude mõttes läbipaistvad. Töenäosus, et sellised pakkumised suudavad märkimisväärselt lisakuludeta sobitada meie võimearendusplaanidesse, on pehmelt öeldes väga tagasihoidlik. Need lisakulud võivad olla väga erinevad, need võivad puudutada modifitseerimist, täiendamist, esmast hooldusvajadust ja veel muudki.

Eesti riigi sõjalisi võimeid arendatakse pikaajalisest vaatest lähtudes, see toetub ohuhinnangule, samuti on oluline teostatavate arengukavade ressursiline jõukohasus. Riigikaitse arengukava prioriteetide kohaselt on Kaitseministeeriumi ja Kaitseväe jõupingutuste eesmärk soomusmanöövervõime kui kvalitatiivselt uue võime väljaarendamine. Selle võime arendamise esimene etapp, esimeses jalaväebrigadis Scoutspataljoni mehhaniseerimine, on ressurside ja rakendustegevusega kaetud. Lähiaastate investeeringute põhiraskus on jalaväe lahingumasinade ja toetussoomukite soetamisel, tehnika nõuetekohasel hoiustamisel ja hooldamiseks vajaliku taristu arendamisel, samuti Kaitseväe harjutusalade parendamisel. Tegemist on erakordselt mahuka protsessiga, mille mitmed aspektid, näiteks hanked, taristu ja väljaõppetegevused, on omavahel loogiliselt ja ka ajaliselt seotud. Terviklik sõjaline võime on paljude osiste, näiteks nõuetekohaselt väljaõpetatud ja kokkuharjutatud isikkoosseisu, ülesande täitmist võimaldavate relvasüsteemide, logistilist toetust tagava taristu, lahingumooni ja muude vajalike varude kogum. See peab olema väga hästi sünkroniseeritud. Ainult üksustel, mis on terviklikult välja arendatud, on reaalne sõjaline võime neile püstitatud ülesannete täitmiseks. Seetõttu toimub Eesti Kaitseväe üksuste ettevalmistamine eranditult tervikpakettidena, mitte üksikute relvasüsteemide või nende osade kaupa.

Kõike seda arvesse võttes ei anna isegi mitte tasuta või näiliselt tasuta pakutavad üksikud relvasüsteemid eraldi võetuna sõjalise võime paketi midagi kvalitatiivset juurde. Kõnesoleva näite puhul ei moodustaks need tankid tankipataljoni, sest lisaks võimalikele tankide töökorda seadmise kuludele on puudu ka kõik toetavad osised, nagu näiteks side, logistika, toetusmasinad. Teisalt tekitaks tankide elukaare plaaniväline toetamine kaitse-eelarvele väga suure surve. Võib täiesti kindlalt öelda, et sellise planeerimata ja ilmselt mittetäieliku võime loomine päädiks mõne teise üksuse või sõjalise võime likvideerimisega. Meie enam kui 20-aastane kogemus kinnitab, et lõppkokkuvõttes kipuvad kõige kallimaks kujunema just need nn näiliselt tasuta saadud asjad.

Soomusmanöövervõime ehk tankipataljoni loomise reaalne kavandamine saab toetuda riigikaitse uuendatud arengukavale aastateks 2017–2026 ja seda tingimusel, et võime arendus on vajalike ressursidega kaetud. Uus või uuendatud arengukava saab kaante vahele tuleval ehk 2016. aastal. Samas soovin kinnitada, et ressursilisest piirangust lähtuvalt on Eesti soetanud kaitsealase varustuse järelturult väga palju mitmesugust kasutatud tehnikat ja me jätkame seda kindlasti ka tulevikus. Enamasti toimub järelturult kasutatud tehnika soetamine küll n-ö riik-riigilt-hangetena. Selliste hangete eeldus on olnud tehnika ja varustuse täpne sobitumine arengukava alusel väljajoonistunud tehnilistesse nõuetesse ja samuti põhjalik ülevaade hangitava varustuse seisukorrast. Sellist põhimõtet, et hankida tuleb vastutustundlikult ja arvesse tuleb võtta kogu süsteemi elutsükli kulu, me järgime kindlasti ka tulevikus. Aitäh!

16:57 Esimees Eiki Nestor

Küsimused ministrile. Mihhail Stalnuhhin, palun!

16:58 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud härra minister! Vaatasin üht-teist internetist. Eeldan, et te valmistusite sellele arupärimisele vastamiseks ja mõned tehnilised küsimused on teile palju selgemad kui mulle. Kas vastab tõele, et tanki Leopard 2A4 konstrueerimine algas 1960. aastate teisel poolel ja tootmine peaaegu lõppes külma sõja ajal? Seega on tegemist mudelitega, mis on 35–40 aastat vanad. Nende ressurss on kõige rohkem 450 kilomeetrit läbisõitu, mis peaks tähendama, et nende ülalpidamine läheb palju kallimaks kui mõne tänapäevase tanki tehniline hooldus. Need tankid on kolmanda põlvkonna tankid ehk absoluutselt ei sobi praegusesse sõjaväkke.

16:58 Esimees Eiki Nestor

Küsimus, palun!

16:58 Mihhail Stalnuhhin

Kas mul on õigus ja kuidas te seda kõike kommenteerite?

16:58 Kaitseminister Sven Mikser

Aitäh! Te olete kindlasti teinud märkimisväärset uurimistööd interneti ja muude avalike allikate põhjal. Aga niisugust väidet võib olla võimalik esitada küll mõne konkreetse eksemplari või partii kohta, kuid tegelikult sõltub ka juba aastaid tagasi toodetud relvasüsteemide puhul palju sellest, kui palju on neid reaalselt kasutatud, kuidas neid on hooldatud ja moderniseeritud. Nii et ka kasutatud relvasüsteemi tulevase elukaare pikkus võib olla väga erinev ja sõltub veel paljust muust, mitte üksnes valmistamise aastast.

16:58 Esimees Eiki Nestor

Martin Helme, palun!

16:58 Martin Helme

Aitäh, lugupeetud spiiker! Lugupeetud härra minister! Mõni nädal tagasi mainis peaminister Rõivas siin, kui me esitasime talle arupärimise tsiviilkaitse teemal, et Eesti ei valmistu sõjaks. Ometi, Poola näiteks valmistub, ta kiirendab erakorraliselt oma relvahankeid ja suurendab oma riigikaitse eelarvet. Soome saadab oma reservistidele erakorralisi kutseid, Rootsi plaanib tugevdada riigikaitset Gotlandi saarel, Leedu kaalub taastada ajateenistust ja Venemaa juba sõdib. Mulle jäi teie vastusest eelmisele arupärimisele mulje, et teie arvates on mõistlik, kui me järgime arengukava ja ostame kallimalt nõrgemaid relvi, kui ostsid näiteks meie naabrid. Praegu te mainisite, et ministeerium tegutseb lähtuvalt ohuhinnangust. Me küsisime, kas olemasoleva ohuhinnangu raames ei oleks mõistlik tuua neid hankeid ettepoole. Te mainisite aastat 2026. See tundub väga kaugel olevat.

16:58 Kaitseminister Sven Mikser

Aitäh! Ma ütlesin, et kaitseplaneerimine algab alati – või peaks algama – ohuhinnangust, siis me teame, millele me tegelikult peame olema valmis vastu astuma. Teine parameeter, mis seab oma raamid ette, on kasutada olevad ressursid. Nagu ma ütlesin, kindlasti on mõistlik neid võimeid terviklikult planeerida. See tähendab, et tuleb vaadata mitte üksnes võimalikku soetushinda, vaid ka seda, milline on selles süsteemis olemasolev ressurss, kui kauaks meile soetusest jätkub, millised on tema hooldus-, moderniseerimis- ja ülalpidamiskulud – ning mitte ainult ühe eelarveaasta jooksul, vaid tegelikult kogu tema elutsükli jooksul –, ja ka seda, kuidas ta sobitub kogu meie ülejäänud võimepaketti.

Kaitseplaneerimine on kompleksne ja terviklik asi.

Küsimuse alguse juurde tulles ütlen, et kindlasti kehtib põhimõte, et kui tahad rahu, siis valmistu sõjaks. Ma olen veendunud, et valmidus ennast kaitsta – reaalne sõjalise võimega tagatud valmisolek ennast kaitsta – on üks kõige paremaid tagatisi selleks, et meil ei tuleks seda võimet kunagi kasutada. Jällegi, Eesti suurus seab meile omad piirangud ja seetõttu tasub meil tugevat heidutust luua koos oma liitlastega. Aga meie iseseisev kaitsevõime on selle kõige juures erakordselt oluline.

Mis puudutab soomusmanöövervõimet, siis nagu ma juba ütlesin, seda me oleme loonud etapiviisi, järkjärgult, alustades kergemast ja minnes raskema poole. See tähendab, et lisaks seni kasutuses olnud soomustransporditööriistadele me hangime praegu jalaväe lahingumasinaid. Käivitub jalaväe lahingumasinate toetusmasinate hange. Seejärel – eeldusel, et kõigi muude prioriteetsete hangetega võisteldes osutub see n-ö raskesoomus kõige prioriteetsemaks – me saame järgmist pikaajalist planeerimistsükli käivitades selle võime loomise ja hoidmise ressursidega tagatult sinna sisse planeerida. See on mõistlik.

Tihti peale tundub, et kõike võiks teha korraga ja kõiki asju võiks teha enne kui kõiki ülejäänud asju. Emotsionaalselt on see kindlasti mõistetu, eriti pingelises rahvusvahelises julgeolekuolukorras, kuid praktiliselt ilmselt teostamatu. Aga Eestit eristab mõningatest meie liitlastest ja partneritest see, et meile ei tulnud teadmine, kes meil seal piiri taga täpselt on, üleöö ega šokina Ukraina-vastase agressiooni ajal või järel. Meil oli see teadmine tegelikult palju varem ja seetõttu ka meie pikaajalised arenguplaanid ei näinud prioriteetsena mingeid muid ohte kui just nimelt sedasama ohtu, mis on ka praegu kõige realistlikum ja kõige tõsisem. Selles mõttes oleme meie Ukraina kriisi ajal ja järel pidanud oma plaane kindlasti palju vähem üle vaatama kui mitmed meie liitlased.

16:58 Esimees Eiki Nestor

Märt Sults, palun!

16:58 Märt Sults

Aitäh! Reservohvitserina olen ma andnud Eesti Vabariigile vande. Nii et härra ministri sõnakasutus, vastates mu eelmisele küsimusele, oli väga kohatu. Sellise asjaga peaks ettevaatlik olema. Küsimus on selline: kui palju maksab rasketehnika ehk, ütleme, 72–75-tonnise tanki üks tööpäev?

16:58 Kaitseminister Sven Mikser

Aitäh! Jällegi, see sõltub väga palju sellest, kuidas seda tanki kasutatakse ja millises seisukorras ta on. See ainult tonnažist kindlasti ei sõltu. Ma olen kindel, et siin saalis on tankidega minust tunduvalt intiimsemas suhtes olevaid inimesi. Ka nemad võivad teile kinnitada, et sellist universaalset arvu, kui palju maksab ühe tanki üks tööpäev, ei ole võimalik öelda.

16:58 Esimees Eiki Nestor

Mart Helme, palun!

16:58 Mart Helme

Aitäh, härra esimees! Lugupeetud minister! Ajaloolasena tahan meenutada üht lõiku Läti Henriku kroonikast, kus ta kirjutab, et rüütlid tapsid eestlasi nagu naisi, viidates sellega ei millelegi muule kui sellele, et eestlased olid kerged maakaitseväelased, kellel ei olnud soomusvarustust. Teie jutust tuleb praegu väga selgelt välja üks asi, et Eesti lähtub oma ohuhinnangutes bürokraatlikult mahapandud rööbastest: kui on aasta 2022, siis me teeme nii, kui on aasta 2026, siis me teeme naa. Just nagu meie potentsiaalne vastane ootaks, kuni me kõik need asjad tehtud saame. Ta ei oota. Juhin tähelepanu sellele, et bürokraadid ilmselt ei saa aru, et sõjaolukorras juhtub täpselt see, millest kirjutas Läti Henrik: ülemäärase verega makstakse bürokraatide tegemata töö eest. Siit küsimus: kas tõesti on võimatu arengukavas teatud prioriteete ümber tõsta ja kiirendada teatud võimete arendamist?

16:58 Kaitseminister Sven Mikser

Vastus teie küsimusele on ei. Kindlasti ei ole see võimatu, aga neid ümbertõstmisi tuleb teha hästi kaalutletult. Näiteks, kui me räägime praegu käimasolevatest hangetest, siis kolmanda põlvkonna tankitõrjesüsteemide hange on selline, mille me otsustasime objektiivsetest vajadustest lähtuvalt tuua ajas ettepoole. Vastupidi, me ei lähtu mitte mingitest bürokraatlikest aastaarvudest, Exceli tabelitest või muust sellisest, vaid me lähtume reaalses maailmas reaalselt eksisteerivatest piirangutest, millest üks on piiratud ressursid. Me arvestame sellega, et Eesti sõjaliseks kaitsmiseks me kasutame nii nüüd kui ka lähemas tulevikus 2% SKT-st, ehk ka pisut enam. Meil on kasutada parimad saada olevad eksperditeadmised majandusprognooside kohta, me suudame trende ekstrapoleerides ja parimat analüüsivõimet kasutades enam-vähem eeldada, mis summadest me järgnevatel aastatel räägime. Kui me vaatame riigikaitse arengukavasid, siis kümneaastane planeerimistsükkel on päris pikk. On üsna raske adekvaatselt ennustada, kui palju majandus võiks kasvada või kahaneda ja kui suur summa on 2% SKT-st kümne aasta pärast. Riigi eelarvestrateegiat koostades me vaatame teadupärast ainult kolm aastat ettepoole ja me teame, et ka selle aja jooksul teeb elu päris suuri korrektiive. Kümne aasta jooksul on see lõtk kindlasti veel suurem.

Nii et me planeerime reaalseid võimeid. Meil on kasutada ka meie liitlaste ekspertiisi selle kohta, millised on ühe või teise võime elutsükli kulud kokku. Me oleme 20 aastaga jõudnud päris kaugele sellisest õhulosside loomisest, et ehitame paberil suure armee ja loodame, et küll ta kuidagi sisuga täitub. Me just, vastupidi, saame väga realistlikult aru, et kuigi kaitsetahe ja inimene on kõige tähtsamad, on reaalses sõjaolukorras, lahinguväljal, sellest inimesest kasu siis, kui ta on välja õpetatud, ta on üksuses teistega koostegutsemist harjutanud ja tal on relv. Relvadest on kasu aga ainult siis, kui on olemas ka laskemoon, ja üksused suudavad tegutseda ainult siis, kui nad on tagatud ka muude varudega. See on väga kompleksne protsess, kus lihtsalt emotsiooni ajel ühte või teist asja ajas ettepoole tuues võime tegelikult lõhkuda väljaarendatud võimed ja seada ohtu teiste vajalike plaanide tegemise. Me teame, et Eesti on väike riik ja meil ei ole kõigi sõjaliste võimete täit spektrit. Lisaks raskesoomusvõimele on viimase aasta jooksul päris palju räägitud näiteks ka rannakaitsest ja keskmääõhutõrjest. Üldse

eitamata, et need on kõik väga vajalikud võimed, oleme me suurepäraselt teadlikud ka nende võimete loomise ja säilitamise maksumusest. Seetõttu, kasutades neid ressursse, mis meil on reaalses maailmas kasutada, ei saa me teha emotsionaalseid äkkotsuseid sellisel viisil, nagu teile võib-olla meeldiks.

16:58 Esimees Eiki Nestor

Henn Põlluaas, palun!

16:58 Henn Põlluaas

Aitäh, härra juhataja! Härra minister! Te pidasite eelmises mulle antud vastuses väga ilusa reklaamkõne jalaväe lahingumasinadele CV90. Tõepoolest, need on suurepärased masinad, see on väga hea ost. Iseasi on muidugi hind. Samas te rõhutate kaitsevõime arendamist tervikuna. Kui me räägime soomusvõimest, siis kes vähegi tunneb militaarala taktikat ja strateegiat, see teab, et jalaväe lahingumasinaid ei ole võimalik kasutada eraldiseisvana. Kui me räägime soomusvõimest, siis tuleb silmas pidada, et neid lahingumasinaid kasutatakse koos tankidega. Selles mõttes ei ole praegune olukord sugugi terviklik. Ressurssidest rääkides ...

16:58 Esimees Eiki Nestor

Palun esitada küsimus! Minut on läbi.

16:58 Henn Põlluaas

Kui meil on ESM-i raames jagada sadu miljoneid eurosid ja tankide eest ei peaks kohe täna raha välja käima, vaid maksmine võib kesta aastakümneid, siis miks me seda praeguses olukorras ei tee?

16:58 Kaitseminister Sven Mikser

Aitäh! Te jõudsite oma küsimuses jälle tagasi nende müütiliste Šveitsi tankide juurde. Nagu ma oma vastust alustades ütlesin, ühtegi sellekohast pakkumist Eesti Vabariigile esitatud ei ole. Nagu küsija siit kõnepuldist ütles ja ka mulle teadaolevalt, vastavalt nendele tingimustele, mille alusel Šveits neid tanke omal ajal hankis, kuulusid need tagastamisele tootjatehasele. Ei ole suurt põhjust rääkida asjast, mida tegelikult ei ole ega ole olnudki. Aga teisest küljest, isegi kui see oleks olemas, siis näiliselt tasuta asjad ei ole kunagi tegelikult tasuta, vaid tähendavad väga suuri, fundamentaalseid ja põhimõttelisi muudatusi kõigis muudes otsustes, mis puudutavad nii hankeid kui kindlasti ka taristut. Me teame, et relvahangetel on mõtet ikkagi siis, kui nende relvadega on võimalik inimesi välja õpetada. Ka see nõuab märkimisväärselt suuri investeeringuid, kusjuures investeeringuid, mida ei ole võimalik teha üleöö. Isegi soomusmanöövervõime kasutuselevõtt jalaväe lahingumasinade kujul tähendab muu hulgas üksuste ümberpaigutamist Eesti piires. See tähendab ka lähiharjutusalade loomist, väljaõppe laskealade ja ohualade laiendamist. See lahingutank on väga võimas relvasüsteem. On täiesti arvestatav tõenäosus, et analüüsides erinevaid konkureerivaid hankeprioriteete, võivad järgmisse planeerimistsükklisse jõuda ka lahingutankid. Sellisel juhul tuleb selle võime loomist vaadata komplekselt ning lisaks selle süsteemi enda pidamise elutsükli kuludele arvestada ka väljaõppe- ja harjutusvõimalusi. Nii et tegemist on erakordselt kompleksse protsessiga.

16:58 Esimees Eiki Nestor

Viktor Vassiljev, palun!

16:58 Viktor Vassiljev

Aitäh, Riigikogu esimees! Hea minister! Vastates minu eelmisele küsimusele piirivalve püstolite kohta, andsite te lahkelt loa, et ma võiksin selle konkreetsemalt esitada järgmise teema arutelu käigus. Ma nüüd esitangi konkreetse küsimuse. Aastal 2013 oli teenistuses 700 piirivalveteenistujat, pluss mingi arv staabitöötajaid, pluss midagi oli kindlasti laos. Nii et ligi tuhat võis neid püstoleid olla, teie alluvad teavad täpsemalt. Vastake palun küsimusele, kas oli ressursisäästlik need veskis puruks jahvatada! Ärge palun mulle rohkem öelge, et Makarovi püstolid ja AK-automaadid on moraalselt vananenud! Ülejäänud maailm ei arva niimoodi ja ükski omal ajal sõjaväeteenistuses olnud mees nii ei ütleks. Pole nad sugugi halvemad kui Israeli omad, asi on lihtsalt erinevas standardis. See, et ameeriklased kasutavad neid Islamiriigi vastu, on ilmselt saladus.

16:58 Kaitseminister Sven Mikser

Te panite nüüd küll õige mitu portsu putru ja kapsaid kokku. Ma ei ole kindlasti konkreetsete püstolite kohta väitnud, et nad on moraalselt vananenud. Ma ei tea seda, ma ei oska öelda. Aastal 2013 oli piirivalve (praegune PPA, toonane Piirivalveamet), nii nagu ta on ka täna, Siseministeeriumi haldusalas. Aga sellele konkreetsele küsimusele, mis tingis toona piirivalvele kuulunud püstolite hävitamise – kui nad ikka hävitati teie kirjeldatud viisil –, ma hangin vastuse ja edastan selle teile.

16:58 Esimees Eiki Nestor

Johannes Kert, palun!

16:58 Johannes Kert

Tänan, härra esimees! Härra minister! Selleks et edu saavutada, peab enamasti olema õigel ajal õiges kohas. Õigel ajal õiges kohas tuleb olla ka tankidega, jalaväe lahingumasinatega, soomukitega, kui soovite, siis Makarovi püstolite või veel millegagi. Kuidas te iseloomustaksite praegust seisu Kaitseväele ja Kaitseliidule sidesüsteemide ja juhtimissüsteemide hankimisel ning nende hangete prioriteetsust?

16:58 Kaitseminister Sven Mikser

Sidesüsteemide hankimisel on meil kindlasti ees päris pikk arenemisprotsess. Kaitsehangete planeerimisel on oluline panna paika prioriteedid, lähtudes nii hangitavatest varustuselementidest kui meie puhul ka üksuste valmisolekust või kiirreageerimisvõimest. Ei tohiks juhtuda niimoodi, et mõne vähem tähtsa varustuselemendiga on varustatud ka kõige väiksema valmidusega üksused, samal ajal kui kõige kiiremini tegutsemiseks valmis oleval üksusel, näiteks Scoutspataljonil, mõni elutähtis süsteem puudub. Me oleme siin käinud rohkem kui kahekümne aastaga läbi päris pika tee. Me kohal veel ei ole, aga ma arvan, et oleme aastatega liikunud õiges suunas. Nii et on tõsi, et siin on, kuhu veel edasi minna.

17:58 Esimees Eiki Nestor

Arno Sild, palun!

17:58 Arno Sild

Täna on väga palju räägitud sõjalisest valmisolekust, aga veel ei ole härra ministrile esitatud küsimust, millised on plaanid meie inimeste, meie Eesti elanike kaitseks. Kuidas edenevad äreva olukorra tõttu Euroopas tehtavad ettevalmistused?

17:58 Kaitseminister Sven Mikser

Aitäh! See oli üsna lai küsimus. Kui me räägime riigikaitsest valmisolekust, siis meil on olemas elukutselised kaitsevälased, meil on reservistid, kelle valmisolek saavutatakse ajateenistuse abil. Selleks, et nende valmisolek oleks tasemel, harjutatakse ajateenistuse lõpus üksuse koosteguvuses. Seda taset hoitakse reservõppekogunemiste abil. Meil on ka Kaitseliit, vabatahtlik ühendus, mis sõjaaja struktuuriüksuste ettevalmistamise kõrval annab reservistidele võimaluse oma väljaõppe ja ettevalmistuse taset hoida. Aga laiapindse riigikaitse raames on loomulikult terve hulk teisi riigiasutusi ja ka erastruktuure, kellel on oma roll riigi julgeoleku tagamisel ja kaitsmisel. Parlamendi eelmine koosseis võttis vastu riigikaitseaduse, mis loob teatavat õigusselgust, aga kindlasti on ka parlamendi sellel koosseisul veel suur tööpõld ees, vastu tuleb võtta rakendusaktid. Nii et inimesi valmistatakse riigi kaitsmiseks ette väga mitmel viisil: kutseliste kaitsevälaste väljaõppe ja koostegutsemise harjutamise teel, samamoodi toimub see reservistide ja kaitseliitlaste puhul, aga oluline on ka tsiviilstruktuuride valmisoleku loomine ja hoidmine, et nad riigikaitstes ja selleks valmistumisel osaleksid. Ma ei ole kindel, kas ma sain täpselt pihta teie küsimuse tuumale, aga ma püüdsin anda nii hea vastuse, kui ma oskasin.

17:58 Esimees Eiki Nestor

Aitäh, härra minister! Avan läbirääkimised. Arupärijate nimel, Mart Helme, palun!

17:58 Mart Helme

Härra esimees! Lugupeetud kolleegid ja minister! Ma tahan veel kord peatuda sellel nn müütilisel tankide pakkumisel. Tegelikult ei ole selles asjas midagi müütilist. Teema on delikaatne, kuna Šveits on

neutraalne riik. Seetõttu tehti see pakkumine meie Kaitseministeeriumi inimestele, sh asestantsler Jonatan Vsevivile, delikaatses vormis. Ettepanek oli, et Eesti ilmutaks initsiatiivi ja tunneks huvi. Kui Eesti oleks ilmutanud initsiatiivi, oleks Šveitsilt tulnud ka ametlik pakkumine. Kuna Eesti initsiatiivi ei ilmutanud, siis ametlikku pakkumist ei tulnud. Nüüd me oleme olukorras, kus tegelikult ei ole meil põhjust sel teemal enam üldse rääkida, sest see rong on läinud.

Ühel teemal on meil aga põhjust rääkida. Mind hämmastab see bürokraatlik paindumatus. Mind hämmastab, et meil on pandud rööpad paika, aga pööranguid ei ole. Tuleb sõita lõppjaama, aga see jaam lõpeb kivist seinaga. See on mulle üsna mõistetamatu olukorras, kus me põlevate silmadega räägime sellest, et ühte või teist asja tuleb niikuinii vastu võtma hakata. Vaat see on üks asi, mis mind Eestis kohutavalt hämmastab, häirib ja ärritab, see suhtumine, et niikuinii me peame selle asja ära tegema, niikuinii me peame teise asja ära tegema. Justkui me ise ei oleks suveräänsed otsustajad, kes võivad öelda, et seda me ei tee või seda me teeme nii, nagu meile sobib. Ei, niikuinii peab ära tegema! Niikuinii peame vastu võtma immigrante! Immigrantide vastuvõtmiseks me raha leiame. Henn Põlluaas, hea kolleeg, avaldas täna Õhtulehes artikli, kus ta oli välja arvutanud, et seda raha on suurusjärgus 100 miljonit eurot. 100 miljonit eurot *zaprosto*, nagu öeldakse vene keeles, lihtsalt, vasaku käega. ESM-is osalemine, solidaarsus, Euroopa! Me oleme Euroopas ja peame käituma Euroopa moodi! Sajad miljonid läksid nagu ei midagi.

Ja siis me kurdame, et meil on liiga napilt ressursse, et muretseda soomusveste oma sõduritele, kes saavad ilma nende vestideta surma. See on veri. Raha on lihtsalt raha ja inimese elu on inimese elu. Aga meie arvestame rahaga rohkem kui sellega, kes on meie vastas, mida me täpselt teame. Me teame täpselt, kui palju tuleb sealt tanke. Neid tuleb sadades. Me teame täpselt, kui palju tuleb sealt lennukeid, millele meil ei ole midagi vastu panna. Neid tuleb sadades. Me teame täpselt, kui palju tuleb sealt sõdureid. Neid tuleb kümnetes ja kümnetes tuhandetes, millele meil on vastu panna heal juhul umbes poole võrra vähem. Aga me eelistame raha. See on vale lähenemine selles kriisilukorras, milles me praegu oleme. Ka täna mainitud terve hulk riike meie lähikonnas on väga selgelt võtnud kursi raha ohverdamisele, et säästa oma rahvast, oma inimesi.

Peaminister teatas meile nädalapäevad tagasi, et Eesti ei valmistu sõjaks. Aga polegi vaja sõjaks valmistuda, võiks koguda varusid. Võiks koguda meditsiinivarusid, toiduvarusid, puhast joogivett, mõelda selle peale, kuidas kaitsta oma inimesi ka tsiviilkatastroofide puhul, isegi kui sõda ei tule. Me ei pööra sellele tähelepanu, sest me ei arvesta oma inimestega. Küll arvestame aga sellega, mida arvab meist Euroopa.

Teate, ma räägin teile ühe vana-vana loo sellest, mida mõtlevad inimesed loomaaias elevanti vaadates. Ameeriklane mõtleb, et elevantiga saaks teha tsirkuseatraksiooni ja palju raha teenida. Sakslane mõtleb, et elevantist saaks hirmus palju vorsti. Aga eestlane mõtleb: "Ei tea, mida ta küll minust arvab?" Eelistame parem oma inimesi. Meil ei ole vaja mõelda, mida arvab meist elevant.

17:58 Esimees Eiki Nestor

Mihhail Stalnuhhin, palun!

17:58 Mihhail Stalnuhhin

Härra juhataja! Lugupeetud kolleegid! Poolteistkümmend aastat tagasi otsustasin, et kaitseteemal ma ei esine, aga täna lihtsalt ei saa sõna mitte võtta. Sellel on kaks põhjust. Esiteks, ma olen ise kroonus olnud: 11. maist 1982 kuni 11. maini 1984, õhutõrjevägi, väeosa 56178. Meil olid siis varustuses raketikompleksid S-75, S-125 ja S-200 ehk täpselt need, millega lennukeid tulistatakse. Härra minister! Näiteks võib S-75 ju ilusasti kuskil õli sees hoida, see võib oma pool sajandit olla kuskil vedelenud, aga kui praegu see osta ja sellega relvastuda, siis kasu ei ole absoluutselt mitte mingit. Juba tollal, 1982. –1984. aastal, sai ainult S-200 rakett kätte sellise lennuki nagu SR-71, mille lennulagi oli 22 000 meetrit ja kiirus 3300 kilomeetrit tunnis. Sellest vanast relvast ei ole mitte mingit kasu. Juba 24 aastat tagasi, Lahesõja ajal, võis näha, kuidas Saddami tankid põlesid. Ma olen kindel, et nad olid väga heas tehnilises korras, aga nad olid vananenud, nad ei maksnud enam mitte midagi, kui nende vastu mindi mingi uudsema ja moodsama relvaga.

Punkt 2. Kuulates täna seda arupärimise arutelu, tuli mulle meelde selline perekonnanimi nagu Apananski ja üks Iisraeli-Eesti relvatehing, kui Eestisse toodi hästi palju roostet, rauda ka natukese, aga põhiliselt roostet. Keegi ei teadnud, mida sellega peale hakata. See ei ole isegi kaitseteema, ma võtan praegu sõna kui riigieelarve kontrolli erikomisjoni liige. Meie eesmärk on vältida selliseid riigieelarvelisi

kulutusi, mis on tegelikult lihtsalt raha laialipuistamine. Kui te olete Eesti patrioodid, siis te peate rääkima härra ministrile uuest Lõuna-Korea tankist, mille nimi on vist Must Leopard või Must Panther. Seda kiidab terve maailm, kõik maailma riigid on järjekorras ja tahavad seda tanki osta. Tal on fantastilised omadused. Seda, mida ta teeb, te ei näe isegi kinos! Kui te olete patrioodid, siis rääkige sellest, et parem on osta viis sellist tanki kui sada roostetanud masinat. Kui ma internetist vaatasin seda Leopard 2A4 lugu, siis sisestasin Google'i otsingusüsteemi – vene keeles, aga ma ei hakka seadust rikkuma, nagu siin eelmine kõneleja tegi, ega kasuta praegu igaks juhuks venekeelseid sõnu – umbes sellised sõnad, et Rootsi kaitseväge aitab humanitaarselt kedagi. Ma sain vastuse, et seda juhtub. Mõnikord kingitakse vanu jalgrattaid, neid, millega enam ei kannata sõita, mõnikord kingitakse taskunuge või midagi apteegist pärit olevat, mille kasutamise aeg võib iga kell otsa saada, jne. Tasuta juust on ainult hiirelõksus.

Nii et ma soovitan teil siiski mõelda, kas see kõik annab patriotismi mõõdu välja. See oleks sama, kui te pakuksite, et võtame ja ostame mõned kompuud, mis toodeti 1970. aastatel ja vedelevad kuskil laos, mingi 5% eest tegelikust hinnast. Odav ju! See on nagu Tiigrihüpe, kingime need kompuud õpetajatele või õpilastele. See ei tuleks teile vist pähegi. Nii et imelikul kombel läksid need täiesti erinevad teemad omavahel kokku. Aga ma tahan teile öelda, et kui kaitseteemal ma tavaliselt sõna ei võta, siis riigieelarvet me hakkame küll kaitsma. Kui te tahate osta relvi, siis tehke seda korralikult. Ostke ikka neid, millega sõdida saab. Aitäh!

17:58 Esimees Eiki Nestor

Rohkem Riigikogu liikmetel sõnavõttusoovi ei ole. Kas minister soovib veel esineda? Ei soovi. Lõpetan selle päevakorrapunkti käsitlemise.

3. 17:11 Vaba mikrofon

17:58 Esimees Eiki Nestor

Nüüd, peale haamrilööki, algab vaba mikrofon. Mihhail Stalnuhhin, palun!

17:58 Mihhail Stalnuhhin

Härra juhataja! Nende paari lause pärast, mis ma tahan nüüd välja öelda, istusin ma siin kaks tundi. Vaadake, on juhtunud niiviisi, et mul on rahvusringhäälingus väga häid, suuri sõpru. Kui enne valimisi algavad poliitilised debadid, siis nad teevad kõik, et ma säästaksin oma närvisüsteemi. Nad panevad lihtsalt valvuri ukse ette ega lase mind sisse, kui erakond saadab debeatile minu, saadab ühe korra, saadab teise korra. Sellepärast hindan ma neid inimesi väga kõrgelt ja tahan hea nõuga aidata. Kui algas jutt, et meie riigis on mingid imelikud venelased – nii nagu karupoeg Puhh ütles kunagi, et need ei ole õiged mesilased, midagi on nendega korrast ära –, siis selle asemel, et nende inimeste eluolu parandada ja inimese kombel vestelda, mindi muidugi teist teed. Hakati tegelema sellega ja anti riigi raha selle tarbeks, et teha venelaste jaoks üks eraldi telekanal. Toimus konkurss ja see kanal sai ilusasti nimeks ETV+. Ma tahan ERR-ile meelde tuletada, et paari aasta jooksul tuleb meile suurem ports suahiili keelt rääkivaid inimesi. Kui venelastega läks nii viltu, et alles 25 aasta pärast hakati selle asjaga tegelema, siis nende inimestega peaks tegelema kohe algusest peale. Ma arvan, et ERR-i nõukogu, juhatus, üldse kõik targad, kes seal on, peaksid seda küsimust juba praegu arutama ja finantseeringut paluma. Mul on ka hea nimi sellele kanalile olemas: ETV–. Veel üks kanal, suahiili või araabia keeles, ja see läheb lahti järgmisel aastal! Siis me oleme selleks valmis ja ei ole neid mitteõigeid mesilasi, vaid kõik on õiged. Aitäh!

17:58 Esimees Eiki Nestor

Jüri Adams, palun!

17:58 Jüri Adams

Härra esimees! Lugupeetud rahvaesindajad! Eelmise nädala vabas mikrofonis alustasin ma sõnavõttude sarja, mille siht on välja selgitada ja kirjeldada neid nähtusi ja asjaolusid, mille tagajärjel Riigikogu on avalikkuses ja ajakirjanduses saanud kummitempli nimetuse, ning seda minu arvates päris õigustatult.

Ma alustasin nähtusest, mida ma nimetasin jalgpallivõistluse sündroomiks.

Ühest küljest tuleb kõik ettepanekud, mis on tulnud Riigikogu opositsioonilt, nii komisjonis kui ka Riigikogu saalis maha hääletada ja mitte lihtsalt maha hääletada, vaid kiiresti maha hääletada, tehes seda nendesse ettepanekutesse sisuliselt süvenemata. Selle nähtuse teine pool on, et kõik valitsuse eelnõus olev tuleb seaduseks teha samuti ilma ühessegi ettepanekusse või põhimõttesse süvenemata või ühtegi üksikasja eriti arutamata.

Siin on kaks pahelist aspekti. Üks on see, et komisjoni liikmed, kes on ka Riigikogu liikmed, ei õpi, ei arene ega kujune asjatundjaks oma komisjoni tegevusalal. See, et opositsioonis olles on võimalik neli aastat Riigikogus istuda ilma ühessegi teemasse süvenemata, on täiesti võimalik. Sellised näited on meil ju olemas. Kui valitsuskoalitsioonis hakkab samamoodi minema, siis on küll kuri karjas.

Teisest küljest hakkab kinnistuma praktika, et ministrid ja komisjonide juhid muutuvad ministeeriumiametnike tahte elluvijateks, just nagu nende agentideks Riigikogus. Kuidas see protsess alguse saab? Asi on selles, et kui ei ole tegemist just kiireloomulise eelnõuga, siis võime oletada, et eelnõu on algatatud eelmise või isegi üle-eelmise ministri ajal, see on olnud valitsuse või ministeeriumi tööplaanis, läbi teinud pika ja põhjaliku kooskõlastusringi, seda on lihvitud ja mitte keegi ei tunne endal olevat moraalset õigust ütelda, et eelnõu on halb või ebavajalik. Ministril on seda väga raske teha. Sellist asja saaks ütelda Riigikogu, aga ka Riigikogus ei kuku mittevajalike või halbade asjade tagasilükkamine välja. Seda sorti eelnõu puhul puudub ministril või temaga kaasas oleval ametnikul enamasti isiklik suhe selle tekstiga, mida esindatakse või tutvustatakse. Nii et jääb justkui automaatne kohustus lihtsalt Riigikogus läbi lükata see tekst, mida läbi lükkama on tulnud. Selline ülesanne pannakse sisuliselt ka valitsuskoalitsiooni liikmetele Riigikogus. Oma asi tuleb sellel jalgpallivõistlusel läbi lükata. Ja tulemus on jälle see, et Eesti riigis on juures üks kummitempli näide. Aitäh!

17:58 Esimees Eiki Nestor

Istung on lõppenud. Kohtume homme.

Istungi lõpp kell 17.17.